

НАРЕДБА № .....ЗА ПРИОБЩАВАЩОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Глава първа ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Раздел I

Предмет на държавния образователен стандарт за приобщаващото образование

Чл. 1. (1) С тази наредба се определя държавният образователен стандарт за приобщаващото образование.

(2) Наредбата урежда обществените отношения, свързани с осигуряване на приобщаващото образование на децата и учениците в системата на предучилищното и училищното образование, както и с организацията и управлението на процеса на предоставяне на подкрепа за личностно развитие.

Чл. 2. Държавният образователен стандарт за приобщаващото образование има за цел да определи условията и начините за осигуряване на подкрепа за равен достъп до качествено образование и за развитие на потенциала на всяко дете и ученик с цел неговата личностна, професионална и гражданска реализация в обществото.

Чл. 3. Държавният образователен стандарт за приобщаващото образование включва:

1. принципите на приобщаващото образование;
2. условията и редът за осигуряване на обща подкрепа за личностно развитие на децата и учениците;
3. условията и редът за осигуряване на допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците въз основа на оценката на индивидуалните им потребности и изготвянето на план за подкрепа на детето или ученика от екип за подкрепа на личностното развитие в детската градина или училището;
4. изграждане на позитивен психологически климат в училището;
5. структурата, условията и редът за утвърждаване на индивидуалните учебни планове и на индивидуалните учебни програми на ученици със специални

образователни потребности и на ученици с изявени дарби по чл. 95, ал. 1, т. 1 и 2 от Закона за предучилищното и училищното образование;

6. условията и редът за постъпване, организацията и осъществяването на обучението и подкрепата за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности в специалните училища за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания и в центровете за специална образователна подкрепа.

Раздел II

Определение и принципи на приобщаващото образование

Чл. 4. (1) Приобщаващото образование е процес на осъзнаване, приемане и подкрепа на индивидуалността на всяко дете или ученик и на разнообразието от потребности на всички деца и ученици чрез активиране и включване на ресурси, насочени към премахване на пречките пред ученето и научаването и към създаване на възможности за развитие и участие на децата и учениците във всички аспекти на живота на общността.

(2) Приобщаващото образование е неизменна част от правото на образование и се реализира в съответствие със следните принципи:

1. гарантиране на правото на всяко дете и ученик на достъп до детска градина или училище най-близо до неговото местоживееие и на правото му на качествено образование;

2. гарантиране на достъпа на всяко дете или ученик до подкрепа за личностно развитие в зависимост от неговите индивидуални потребности с оглед възможността за възникване на затруднения в процеса на ученето и приобщаването и на необходимостта от подходяща подкрепа;

3. прилагане на диференцирани педагогически подходи, ориентирани към интересите и стимулиращи мотивацията на детето и на ученика, съобразени с възрастовите и социалните промени в живота му и адаптирани към способността му да прилага усвоените компетентности на практика;

4. приемане и зачитане на уникалността на всяко дете и ученик – индивидуалните потребности и възможности, личностните качества, знанията, уменията и интересите, на които образователната институция трябва да отговори по подходящ начин, така че детето или ученикът да развие максимално своя потенциал;

5. равнопоставеност и недопускане на дискриминация при провеждане на предучилищното и училищното образование, гаранции за които са създадените условия за обучение на всички деца и ученици заедно, независимо от трудностите и различията, които може да възникнат в процеса на ученето и научаването и при участието им в дейността на детската градина или училището;

6. системен и холистичен подход на организация и сътрудничество на образователните институции в областта на приобщаващото образование на всички равнища – управление и екипност, използване на приобщаващи педагогически практики, създаване на сигурна и подкрепяща среда, участие на родителите, мониторинг на процеса и на качеството на подкрепата за личностно развитие, както и на влиянието им върху обучението и постиженията на децата и учениците;

7. сътрудничество между всички участници в процеса на приобщаващото образование – детската градина/училището, детето/ученика, семейството и общността;

8. намаляване на влиянието на социалните неравенства върху ученето и върху участието на децата и учениците в дейността на детската градина или училището;

9. нетърпимост към дискриминиращите нагласи и поведение и подготовка на децата и учениците за живот в приобщаващо общество;

10. гъвкавост и динамичност на процеса на приобщаващото образование съобразно потребностите на децата и учениците и в зависимост от спецификата на обществения живот.

Раздел III

Подкрепа за личностно развитие на децата и учениците

Чл. 5. (1) На децата и учениците в системата на предучилищното и училищното образование се предоставя обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие.

(2) Подкрепата за личностно развитие осигурява подходяща физическа, психологическа и социална среда за развитие на способностите и уменията на децата и учениците.

(3) Подкрепата за личностно развитие се предоставя в съответствие с индивидуалните образователни потребности на всяко дете и на всеки ученик.

(4) Общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие се осигуряват там, където са децата или учениците – в детските градини, в училищата и в центровете за подкрепа за личностно развитие.

(5) За реализиране на общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие в детската градина и училището работят психолог или педагогически съветник, логопед, социален работник и ресурсни учители. В детската градина и училището може да работят и други специалисти в зависимост от оценката на индивидуалните потребности на детето или ученика от екипа за подкрепа за личностно развитие.

(6) Общата подкрепа за личностно развитие се предоставя от учителите, от специалистите по ал. 5 или от специалистите в центъра за подкрепа за личностно развитие.

(7) Допълнителната подкрепа за личностно развитие се предоставя в зависимост от плана за подкрепа на детето или ученика.

Чл. 6. Подкрепата за личностно развитие на децата и учениците се организира и осигурява в съответствие с разработените областни стратегии за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците въз основа на анализ на потребностите от обща и допълнителна подкрепа във всяка община на територията на областта.

Чл. 7. (1) За организиране и координиране на процеса на осигуряване на общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие със заповед на директора на детската градина или училището в началото на всяка учебна година се определя координатор в детската градина или училището.

(2) За координатор по ал. 1 може да бъде определен заместник-директорът по учебната дейност, главен учител или друг педагогически специалист. По предложение на координатора със заповедта на директора се определят и други специалисти съобразно спецификата на институцията, които да го подпомагат при организиране и координиране на процеса на осигуряване на общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие.

(3) Координаторът има следните функции:

1. разпознава потребността от предоставянето на обща и/или допълнителна подкрепа за личностно развитие на дете или ученик въз основа на наблюденията и анализите на учителите в групата в детската градина/класните ръководители и на учителите, които преподават на ученика, въз основа на документите на децата и учениците, включително от изследвания и консултации при наличие на такива, и въз

основа на събраните данни за развитието на децата и учениците, и/или по инициатива на родителя/представителя на детето/лицето, което полага грижи за детето;

2. предлага на директора да утвърди съставите на екипите за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в случай на необходимост от предоставяне на допълнителна подкрепа за личностно развитие;

3. координира извършването на оценката на индивидуалните потребности на децата и учениците със специални образователни потребности, в риск, с изявени дарби и с хронични заболявания от екипите за подкрепа за личностно развитие;

4. предлага на директора да утвърди списък на децата и учениците, на които ще се предоставя допълнителна подкрепа за личностно развитие въз основа на извършената оценка на индивидуалните им потребности от екипите за подкрепа за личностно развитие;

5. координира предоставянето на общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие на децата и учениците съвместно с педагогическите специалисти в детската градина или училището;

6. предлага на директора в случай на необходимост да осигури допълнителни специалисти като организира и координира осигуряването им в зависимост от индивидуалните потребности на детето или ученика от регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование, Държавния логопедичен център, център за подкрепа на личностното развитие, включително център за специална образователна подкрепа, специално училище за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания и/или от доставчици на социални услуги в общността, получили лиценз за предоставяне на социални услуги за деца по реда на Закона за закрила на детето;

7. координира работата с родителя/представителя на детето/лицето, което полага грижи за детето, включително по отношение включването му в работата на екипа за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика;

8. координира работата и взаимодействието на всички екипи за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в детската градина или училището;

9. съхранява документите на всяко дете или ученик, за което е формиран и работи екип за подкрепа за личностно развитие;

10. координира връзката с детските градини и с групите за задължително предучилищно образование в училищата и при необходимост предлага на директора да

изиска служебно информацията и документите, отнасящи се до допълнителната подкрепа за личностно развитие на децата, при наличие на такива;

11. координира работата с институциите в системата на предучилищното и училищното образование и с други институции и организации, работещи с деца, по отношение предоставянето на обща и/или допълнителна подкрепа за личностно развитие на дете или ученик;

12. координира предоставянето на методическа подкрепа от регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование, от Държавния логопедичен център, от център за специална образователна подкрепа и съдейства за провеждането на различни форми на обучение на педагогическите специалисти в детската градина или училището;

13. организира и координира дейности и събития в детската градина или училището за децата и учениците, за училищната и за родителската общност, насочени към промяна на нагласите и приемане на различието, както и към изява на дарбите на децата и учениците;

14. след приключване на втория учебен срок на съответната учебна година изготвя и предоставя на педагогическия съвет обобщен доклад-анализ за състоянието на процеса на приобщаващото образование в детската градина или училището. Докладът се предоставя и на началника на съответното регионално управление на образованието.

Чл. 8. (1) Регионалните центрове за подкрепа на процеса на приобщаващото образование поддържат информация за:

1. децата и учениците със специални образователни потребности, които се обучават в детски градини по чл. 35 и в училищата по чл. 38 от Закона за предучилищното и училищното образование;

2. децата и учениците със специални образователни потребности, които се обучават в специални училища за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания и в центрове за специална образователна подкрепа;

3. ресурсните учители и другите специалисти, които осъществяват ресурсно подпомагане на децата и учениците със специални образователни потребности;

4. всички помощници на учителя.

(2) Информацията по ал. 1 се предоставя от директорите на детските градини, училищата и центрoвете за специална образователна подкрепа, като редът и условията

за предоставянето ѝ, както и видът ѝ, се определят в правилника за устройството и дейността на регионалните центрове за подкрепа на процеса на приобщаващото образование. При обработването и съхраняването на информацията се спазват изискванията на Закона за защита на личните данни.

(3) Регионалният център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование провежда обучение на всички помощници на учителя, работещи с деца и ученици със специални образователни потребности.

(4) Обучението по ал. 3 се провежда в рамките на 5 работни дни в началото на учебната година, както и когато има новоназначени помощници на учителя.

Глава втора

УСЛОВИЯ И РЕД ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА ОБЩА ПОДКРЕПА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ НА ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ

Раздел I

Ранно оценяване на потребностите от подкрепа за личностно развитие в детската градина

Чл. 9. (1) Ранното оценяване на потребностите от подкрепа за личностно развитие на децата се извършва в процеса на предучилищното образование.

(2) Ранното оценяване по ал. 1 се извършва от педагогическите специалисти в детската градина.

(3) Ранното оценяване на потребностите от подкрепа за личностно развитие на децата в детската градина включва:

1. ранно оценяване на развитието на детето и на риска от обучителни затруднения – от учителите в групата в детската градина и/или от психолога, и/или от логопеда в детската градина;

2. определяне на необходимост от допълнителни модули за деца, които не владеят български език – от учителите в групата в детската градина и/или по инициатива на родителя/представителя на детето/лицето, което полага грижи за детето;

3. оценка на индивидуалните потребности за предоставяне на допълнителна подкрепа за личностно развитие на детето – от учителите в групата в детската градина

и/или по инициатива на родителя/представителя на детето/лицето, което полага грижи за детето, при:

а) затруднения във физическото, познавателното, езиковото, социалното, сензорното, емоционалното, творческото развитие спрямо децата от същата възрастова група;

б) наличие на рискови фактори и обстоятелства в средата на детето;

в) наличие на хронични заболявания, които възпрепятстват обучението, научаването и участието на детето в дейността на детската градина;

г) наличие на изявени силни страни на детето в областта на изкуствата и спорта, които се нуждаят от развитие и стимулиране.

Чл. 10. (1) Ранното оценяване по чл. 9, ал. 3, т. 1 се извършва на децата от 3 години до 3 години и 6 месеца при постъпване за първи път на детето в детската градина.

(2) Ранното оценяване по ал. 1 се извършва със скрининг тест за определяне на риск от възникване на обучителни затруднения.

(3) Оценяването по ал. 1 се провежда индивидуално за всяко дете със съгласието на родителя/представителя на детето/лицето, което полага грижи за детето, след информирането му за начина на провеждането и за ползата от прилагането на скрининга.

(4) След провеждане на оценяването родителят/представителят на детето/лицето, което полага грижи за детето, се запознава с резултатите от него.

(5) В зависимост от резултатите от оценяването за всяко дете се определя необходимостта от предоставяне на обща и/или допълнителна подкрепа за личностно развитие.

Чл. 11. Провеждането на ранното оценяване на развитието на детето и на риска от обучителни затруднения се подкрепя методически от специалистите на Държавния логопедичен център.

Раздел II

Осигуряване на обща подкрепа за личностно развитие в детската градина и в училището

Чл. 12. (1) Общата подкрепа за личностно развитие се осигурява от постъпването на детето в детската градина до завършването на училищното образование съобразно индивидуалните му потребности и възможностите на детската градина или училището.

(2) Общата подкрепа за личностно развитие е насочена към развиване на потенциала на всяко дете или ученик в детската градина или в училището.

Чл. 13. (1) Общата подкрепа за личностно развитие в детската градина гарантира участие и изява на всички деца в групата и може да включва:

1. екипна работа между учителите и другите педагогически специалисти;
2. занимания по интереси;
3. грижа за здравето въз основа на информация от родителя/представителя на детето/лицето, което полага грижи за детето, за здравословното състояние на детето и за проведени медицински изследвания и консултации;
4. ранно оценяване на потребностите и превенция на обучителните затруднения.

Чл. 14. (1) Общата подкрепа за личностно развитие в детската градина за целите на превенцията на обучителните затруднения се изразява във включване на детето в дейности в зависимост от ранното оценяване по чл. 9, ал. 3, т. 1 и 2, като:

1. допълнителни модули за деца, които не владеят български език;
2. програми за психомоторно, когнитивно и езиково развитие;
3. индивидуална и групова работа с логопед и/или с психолог при установени езикови и/или емоционално-поведенчески затруднения, а при деца с увреден слух – и с рехабилитатор на слуха и говора.

(2) Работата по ал. 1, т. 1 се извършва от учителите в групата в детската градина, а по т. 2 и 3 – от психолог, логопед или други специалисти при необходимост.

(3) Учителите в групата установяват напредъка на всяко дете, което е включено в дейности по ал. 1, поне два пъти в рамките на учебната година, като за резултатите изготвят доклад, който се съхранява в документацията на детето – портфолио и лично образователно дело на детето.

Чл. 15. Общата подкрепа за личностно развитие в училището гарантира участие и изява на всички деца в групата за задължително предучилищно образование и на всички ученици в класната стая и може да включва:

1. екипна работа между учителите и другите педагогически специалисти;
2. кариерно ориентиране на учениците;

3. занимания по интереси;
4. библиотечно-информационно обслужване;
5. грижа за здравето въз основа на информация от родителя/представителя на детето/лицето, което полага грижи за детето, за здравословното състояние на детето и за проведени медицински изследвания и консултации;
6. осигуряване на общежитие;
7. поощряване с морални и материални награди;
8. дейности по превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение;
9. превенция на учителните затруднения.

Чл. 16. (1) Дейностите по чл. 13, ал. 1, т. 1 и чл. 15, т. 1 включват:

1. регулярни екипни срещи между учителите в групата/класния ръководител, учителите и другите педагогически специалисти за:
  - а) преглед и обсъждане на събраната информация по чл. 22 за обучението и развитието на всяко дете или ученик;
  - б) изготвяне на план за действие за обща подкрепа за отделни деца и ученици в случаите по чл. 22, ал. 1, т. 1 и 2;
  - в) обмяна на информация и на добри педагогически практики.

(2) На родителите се предоставя информация и при необходимост се канят на екипните срещи.

(3) По време на срещите по ал. 1 се води протокол, който се подписва от всички участници в срещата.

(4) Графикът на срещите се прилага към годишния план за дейността на детската градина/училището.

Чл. 17. (1) Общата подкрепа за личностно развитие на децата и учениците по чл. 13, ал. 1, т. 2 и чл. 15, т. 3 включва дейности съобразно техните интереси, способности, компетентности и изява в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта.

(2) Общата подкрепа за личностно развитие по ал. 1 може да включва:

1. дейности за стимулиране развитието на личностни качества, социални и творчески умения в областта на науките, технологиите, изкуствата, спорта, глобалното, гражданското и здравното образование, както и за придобиване на умения за лидерство;

2. образователни, творчески, възпитателни, спортни и спортно-туристически дейности и участие в проекти, програми, форуми и в други изяви на общинско, областно, национално и международно равнище;

3. учебни предмети, модули и дейности, чрез които се придобива допълнителна подготовка от децата и учениците.

Чл. 18. (1) Дейностите по чл. 17, ал. 2, т. 1-2 може да се провеждат чрез различни организационни педагогически форми – клуб, състав, ансамбъл, секция, отбор и други.

(2) Учебните предмети, модули и дейности по чл. 17, ал. 2, т. 3 се определят с училищните учебни планове или с програмните системи на детските градини.

Чл. 19. (1) Дейностите по чл. 15, т. 8 имат за цел изграждане на позитивен организационен и психологически климат в училище, включително чрез психологическа подкрепа.

(2) Психологическата подкрепа по ал. 1 е насочена към учениците, учителите, училищното управление и родителите.

(3) Психологическата подкрепа включва:

1. създаване на условия за сътрудничество, ефективна комуникация и отношения между всички участници в образователния процес;

2. предоставяне на методическа помощ на учителите за превенция на насилието и за преодоляване на проблемното поведение на децата и учениците;

3. груповата работа с ученици; кризисна интервенция;

4. работа със средата, в която е детето или ученикът – семейството, връстниците.

Чл. 20. (1) Общата подкрепа за личностно развитие в училището за целите на превенцията на обучителните затруднения се изразява във включване на учениците в:

1. допълнително обучение по учебни предмети при условията на Закона за предучилищното и училищното образование;

2. консултации по учебни предмети и допълнителни консултации по учебни предмети, които се провеждат извън редовните учебни часове;

3. логопедична работа с учениците.

Чл. 21. (1) Логопедичната работа като част от общата подкрепа за личностно развитие в училището е за целите на превенцията на комуникативните нарушения и обучителните затруднения.

(2) Превенцията по ал. 1 включва:

1. изследване на писмената реч на учениците от начален етап;
2. определяне на потребностите от индивидуална логопедична работа;
3. извършване на консултативна дейност с родители и мотивирането им за активно участие в логопедичния процес;
4. предоставяне на методическа помощ на учителите за обучението на учениците.

Чл. 22. (1) Общата подкрепа за личностно развитие по чл. 14 и чл. 20 се основа на анализ на информацията и наблюденията на обучението и развитието на всяко дете или ученик.

(2) Анализът по ал. 1 включва:

1. данните за индивидуалния напредък в обучението на всяко дете или ученик и за придобитите компетентности – знания, умения и отношения;
2. установените силни страни на всяко дете или ученик и на индивидуалните нагласи по отношение на ученето и участието в живота на общността;
3. установеното наличие на възможни рискови фактори в средата на детето или ученика;
4. данните от информацията, която придружава детето от детската градина, включително за предоставяни дейности по обща подкрепа в детската градина;
5. данни от извършена диагностика на училищната готовност, от входни нива по учебни предмети, логопедично изследване, портфолио и други.

(3) Обсъждането на цялата информация по т. 1-5 се прави от класния ръководител/учителите в групата съвместно с учители, които преподават на детето или ученика, и с координиращото звено в детската градина или училището в срокове, определени от детската градина/училището.

(4) Въз основа на анализа по ал. 1 може да се определят деца и ученици, за които е необходимо да се извърши оценка на индивидуалните им потребности за предоставяне на допълнителна подкрепа за личностно развитие съгласно чл. 178 от Закона за предучилищното и училищното образование.

Чл. 23. (1) Реализирането на дейности за обща подкрепа за личностно развитие в детската градина или училището въз основа на анализа по чл. 22 може да се осъществява чрез план за действие в случаите, когато:

1. се установят затруднения в обучението на детето или ученика и/или има рискови фактори в средата, които може да повлияят на обучението му, но които все още не изискват допълнителна подкрепа за личностно развитие;

2. се установи, че дете или ученик напредва значително по-бързо, отколкото децата и учениците на неговата възраст.

Чл. 24. (1) Планът за действие по чл. 23 съдържа цели за работа с детето или ученика, срок за постигането им, описание на работата и се изготвя от учителите в групата на детето или от класния ръководител на ученика в екипна работа с другите педагогически специалисти до 14 дни от установяването на случаите по т. 1 и 2.

(2) Планът за действие включва задължително една или повече от дейностите по чл. 14 и чл. 20.

(3) Дейности по чл. 14 и чл. 20 задължително се осъществяват и в неучебно време, включително през ваканциите, съобразно потребностите на децата и учениците, като продължителността им за отделен ученик или за група ученици е в зависимост от възможностите на детската градина или училището, но не по-малко от 2 седмици със седмична заетост до 20 часа.

(4) Планът за действие се актуализира, променя или прекратява след преглед на напредъка на детето или ученика и съобразно заложените в него срокове.

Чл. 25. (1) С плана за действие за обща подкрепа при дете или ученик с установени затруднения в обучението се цели максимално да се преодолеят затрудненията.

(2) С плана за действие за обща подкрепа при дете или ученик, който напредва значително по-бързо от връстниците си, се цели детето или ученикът да развие своите възможности и дарби в най-пълна степен.

Чл. 26. (1) Отговорност за координацията по изпълнението на плана за действие за обща подкрепа по чл. 23, ал. 1 имат учителите в групата на детето или класният ръководител на ученика.

(2) Учителите в групата или класният ръководител запознават родителя/представителя на детето/лицето, което полага грижи за детето, с изготвения план за действие за обща подкрепа и го информират за резултатите от изпълнението му.

Чл. 27. В случаите когато дете или ученик получава обща подкрепа по чл. 14 и чл. 20 и не се отчита напредък в рамките на три месеца от началото на предоставянето на подкрепата, учителите в групата на детето/класният ръководител на ученика

обсъждат с координатора по чл. 7 насочването на детето или ученика за оценка на индивидуалните му потребности от екип за подкрепа за личностно развитие.

Раздел III

Осигуряване на обща подкрепа за личностно развитие в център за подкрепа за личностно развитие

Чл. 28. (1) В центровете за подкрепа за личностно развитие по чл. 49, ал. 1 от Закона за предучилищното и училищното образование, както и в Националния дворец на децата, се осъществява обща подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.

(2) Общата подкрепа по ал. 1 може да включва:

1. занимания по интереси за развитие на интересите, способностите, компетентностите и изявата на децата и учениците в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта;

2. кариерно ориентиране на учениците;

3. педагогическа и психологическа подкрепа, включително дейности по превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение;

4. библиотечно-информационно обслужване;

5. логопедична работа.

(3) Общата подкрепа за личностно развитие по ал. 2 цели пълноценното личностно развитие и изява на децата и учениците чрез:

1. включването им в организирани образователни, творчески, възпитателни, спортни и спортно-туристически дейности на общинско, областно, национално и международно равнище, включително и през ваканциите;

2. подпомагане на кариерното им ориентиране чрез дейности, насочени към стимулиране развитието на личностни качества и придобиването на социални компетентности;

3. участието им организирани групи за занимания по интереси в областта на науките, технологиите, изкуствата, спорта, глобалното, гражданското и здравното образование, както и за придобиване на умения за лидерство;

4. участие в общински, областни, национални и международни проекти, програми и форуми в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта, кариерното ориентиране на учениците, превенцията на насилието и преодоляване на

проблемното поведение, педагогическата и психологическата подкрепа, логопедичната работа.

Чл. 29. (1) Учебната година в центровете за подкрепа за личностно развитие и в Националния дворец на децата започва на 1 октомври и е с продължителност 12 месеца.

(2) Дейностите в центровете за подкрепа за личностно развитие и в Националния дворец на децата се провеждат в съответствие с графика за учебното време и ваканциите, утвърден със заповед от министъра на образованието и науката.

Чл. 30. (1) Дейностите в центровете за подкрепа за личностно развитие и в Националния дворец на децата, насочени към развитие на интересите, способностите, компетентностите и изявата в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта, се осъществяват съгласно план за обучение, утвърден от директора на центъра за подкрепа за личностно развитие или от директора на Националния дворец на децата (Приложение № 1).

(2) Планът за обучение разпределя времето за обучение по областите „Науки и технологии“, „Изкуства“ и „Спорт“ и съдържа:

1. брой на седмиците за обучение;
2. наименованията на областите и на профилите, по които се формират организационните педагогически форми;
3. годишен брой часове за обучение.

Чл. 31. Дейностите в центровете за подкрепа за личностно развитие и в Националния дворец на децата, насочени към развитие на интересите, способностите, компетентностите и изявата на децата и учениците в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта, се провеждат като:

1. индивидуална работа;
2. работа в различни организационни педагогически форми;
3. масови прояви и публични изяви.

Чл. 32. (1) Обучението в центровете за подкрепа за личностно развитие и в Националния дворец на децата се осъществява в групи за обучение, формирани с деца и ученици от една и съща или от различна възраст в зависимост от плана за обучение, от организационната педагогическа форма и от степента на подготовка на децата и учениците.

(2) Групите за обучение по ал. 1 може да бъдат:

1. постоянно действащи, в които се обучават деца и ученици през цялата учебна година съгласно плана за обучение по чл. 30;

2. временно действащи групи през учебната година, в които се обучават деца и ученици за участие в научни, културно-образователни и спортни изяви на общинско, областно, национално и международно равнище. Заниманията може да се провеждат до 4 седмици със седмична заетост до 8 часа за всяка група, като учителите ръководят до 3 временни групи през учебната година;

3. временно действащи групи през ваканциите, в които се обучават деца и ученици за участие в научни, културно-образователни и спортни изяви на общинско, областно, национално и международно равнище. Продължителността на заниманията за всяка група е до 2 седмици със седмична заетост до 20 часа, като учителите ръководят до 2 временни групи през ваканциите.

(3) През ваканциите заниманията в групи с деца и ученици се провеждат в съответствие с възможностите на центровете за подкрепа за личностно развитие и на Националния дворец на децата.

Чл. 33. (1) Целите и задачите на обучението, структурата и обемът на съдържанието на дейностите, насочени към развитие на интересите, способностите, компетентностите и изявата в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта, както и очакваните резултати, се определят с програма за обучение.

(2) Програмата за обучение се изготвя от учителя, който ръководи групата, и се утвърждава от директора на центъра за подкрепа за личностно развитие или от директора на Националния дворец на децата.

Чл. 34. (1) Продължителността на дейностите в различните организационни педагогически форми се определя в учебни часове.

(2) Учебният час е:

1. за деца и за ученици до III клас – 30 минути;

2. за ученици от IV до XII клас – 40 минути.

(3) Почивката между отделните часове е от 10 до 30 минути.

Чл. 35. Дейностите в различните организационни педагогически форми се осъществяват в съответствие с:

1. интересите, свободното време и възрастовите особености на децата и учениците;

2. плана за обучение;

3. правилника за устройството и дейността на центъра за подкрепа за личностно развитие или на Националния дворец на децата.

Чл. 36. (1) Организационните педагогически форми се съгласуват с първостепенния разпоредител с бюджет и с началника на регионалното управление на образованието и се утвърждават от директора на центъра за подкрепа за личностно развитие или от директора на Националния дворец на децата.

(2) В зависимост от вида на организационната педагогическа форма и спецификата на дейността се провеждат до пет учебни часа в един ден.

(3) В област „Спорт” при учебно-тренировъчна дейност се провеждат не по-малко от два учебни часа.

Чл. 37. Общата подкрепа за личностно развитие в центровете за подкрепа за личностно развитие по чл. 49, ал. 3 от Закона за предучилищното и училищното образование – ученическите общежития, чиято дейност не се организира от училища, включва:

1. настаняване на ученици;
2. осигуряване на условия за организиране и провеждане на самоподготовка на учениците;
3. провеждане на консултации по учебни предмети и индивидуална работа;
4. организиране и провеждане на занимания по интереси;
5. работа с родители.

Чл. 38. Общата подкрепа за личностно развитие в центровете за подкрепа за личностно развитие по чл. 49, ал. 4 от Закона за предучилищното и училищното образование – астрономическите обсерватории и планетариуми, включва:

1. образователна дейност;
2. научно-изследователска дейност;
3. популяризиране на астрономията и природните науки;
4. масови прояви и публични изяви.

Раздел IV

Изграждане на позитивен психологически климат

Чл. 39. (1) Детските градини, училищата и центровете за подкрепа за личностно развитие са длъжни да осъществяват дейности по превенция на тормоза и насилието,

както и дейности за мотивация и преодоляване на проблемното поведение, които са израз на общата воля и координираните усилия на всички участници в образователния процес.

(2) Видовете и съдържанието на дейностите по превенция на тормоза и насилието са подчинени на обща училищна политика, разработват се самостоятелно от училищната общност и може да включват:

1. изготвяне съвместно с учениците на правила за поведението им в паралелката;
2. разглеждане на теми от глобалното, гражданското, здравното и интеркултурното образование в часа на класа, в заниманията по интереси и във факултативните часове;
3. партньорство с родителите;
4. дейности за развитие на компетентностите на всички членове на училищната общност.

Чл. 40. (1) Основен принцип при изграждането на училищната политика за противодействие на тормоза в училище е прилагането на цялостен училищен подход, полагане на координирани и последователни усилия за предотвратяване на тормоза и създаване на по-сигурна училищна среда.

(2) Училищната политика за противодействие на тормоза в училище се реализира на равнище училище и на равнище клас, като на всяко едно от тези равнища се осъществяват дейности по превенция и интервенция (реакция).

(3) Дейностите по превенция и интервенция се разработват въз основа на Механизма за противодействие на училищния тормоз между децата и учениците в училище и на алгоритъма за неговото прилагане, утвърден от министъра на образованието и науката.

Чл. 41. (1) За преодоляване на проблемното поведение на детето или ученика и за справяне със затрудненията му с приобщаването в образователната и училищната среда, с участието му в дейността на институцията и с поведенческите му прояви се прилагат една или повече от следните дейности за въздействие върху вътрешната мотивация:

1. обсъждане между ученика и класния ръководител с цел изясняване на възникнал проблем и получаване на подкрепа за разрешаването му;
2. използване на посредник при решаване на конфликт в училище;
3. консултиране на детето или ученика с психолог;

4. консултиране на детето или ученика с педагогически съветник;
5. създаване на условия за включване на ученика в група за повишаване на социалните умения за общуване и за решаване на конфликти по ненасилствен начин;
6. създаване на условия за включване на детето или ученика в занимания, съобразени с неговите интереси и потребности;
7. индивидуална подкрепа за детето/ученика от личност, която той уважава (наставничество);
8. участие на ученика в дейности в полза на паралелката или училището;
9. други дейности, определени в правилника за дейността на институцията.

Чл. 42. Дейността по чл. 41, ал. 1, т. 1 се прилага след проведени от класния ръководител насочващи и мотивиращи дейности с ученика, които не са дали резултат. Дейността се документира в дневника на класа и в ученическата книжка, и се информира родителят/представителят на детето/лицето, което полага грижи за детето.

Чл. 43. Дейността по чл. 41, ал. 1, т. 2 се осъществява в училището от подготвен за разрешаване на конфликтни ситуации учител, психолог и/или педагогически съветник, невъвлечен в конкретния конфликт, който посредничи между страните в конфликта с цел разрешаването му.

Чл. 44. Дейността по чл. 41, ал. 1, т. 3 и 4 се осъществява по желание на ученика и/или на родителя/представителя на детето/лицето, което полага грижи за детето, или по препоръка на класния ръководител, на учител или на координиращото звено по чл. 7.

Чл. 45. Дейността по чл. 41, ал. 1, т. 5 и 6 се осъществява по желание на ученика, по препоръка на класен ръководител, на учител, на педагогически съветник и/или на психолог, на координиращото звено по чл. 7, в съответствие с възможностите и наличните ресурси на училището или чрез привличане на външни ресурси.

Чл. 46. (1) Дейността по чл. 41, ал. 1, т. 7 се осъществява от личност по избор на ученика, която той приема и уважава.

(2) Наставник може да бъде учител от училището или обществена личност, която има доверителни отношения с ученика или представлява пример и подкрепа за него и спомага за развитието на силните му страни и за личностното му развитие.

Чл. 47. Дейността по чл. 41, ал. 1, т. 8 се осъществява като ученикът избира дейност, която да извърши в полза на училището или паралелката. Дейността се избира

съвместно с класния ръководител, за което се уведомява родителят/представителят на детето/лицето, което полага грижи за детето.

Чл. 48. (1) За всички предприети дейности с децата/учениците за преодоляване на проблемното им поведение и за справяне със затрудненията им с приобщаването в образователната и училищната среда, с участието в дейността на институцията и с поведенческите им прояви, се изисква информираното съгласие на родителя/представителя на детето/лицето, което полага грижи за детето, освен в случаите когато родителят/представителят на детето/лицето, което полага грижи за детето, се явява заплаха за живота и здравето на детето/ученика.

(2) При отказ от страна на родителя/представителя на детето/лицето, което полага грижи за детето, да изрази съгласие или да окаже съдействие за реализиране на дейностите за преодоляване на проблемното поведение на детето/ученика и за справяне със затрудненията му с приобщаването в образователната и училищната среда, с участието в дейността на институцията и с поведенческите прояви, или когато родителят/представителят на детето/лицето, което полага грижи за детето, се явява заплаха за живота и здравето на детето/ученика, директорът на съответната институция в системата на предучилищното и училищното образование писмено уведомява отдела за закрила на детето по местоживеенето на детето/ученика.

Чл. 49. (1) За неизпълнение на задълженията, определени в Закона за предучилищното и училищното образование, в нормативни актове по неговото прилагане и в правилника за дейността на училището, след изчерпване на останалите механизми за въздействие върху вътрешната мотивация и за преодоляване на проблемното поведение на учениците може да се налагат следните санкции:

1. забележка;
2. преместване в друга паралелка в същото училище;
3. предупреждение за преместване в друго училище;
4. преместване в друго училище;
5. преместване от дневна форма в самостоятелна форма на обучение.

(2) За възпрепятстване провеждането на учебния процес учителят може да отстрани ученика до края на учебния час.

(3) За облекло или вид, които са в нарушение на правилника за дейността на училището, както и когато състоянието на ученика не позволява да участва в учебния

процес, той се отстранява от училище до отпадане на основанието за отстраняването му.

(4) В случаите по ал. 2 и 3 се предприемат дейности за мотивация и за преодоляване на проблемното поведение и задължително се уведомява родителят/представителят на детето/лицето, което полага грижи за детето.

(5) За ученика с наложена санкция се осигуряват и дейности за превенция и преодоляване на проблемното поведение.

Чл. 50. За едно нарушение не може да бъде наложена повече от една санкция. Мерките по чл. 49, ал. 2 и 3 се налагат независимо от санкциите по чл. 49, ал. 1.

Чл. 51. (1) Освен налагането на санкция на ученика задължително се предоставя обща подкрепа за личностно развитие като консултации по учебни предмети, консултации с психолог и/или с педагогически съветник, допълнително обучение и допълнителни консултации по учебни предмети в неучебно време, включително в периода на ваканциите, участие в занимания по интереси, кариерно ориентиране и други дейности с оглед недопускане на нарушения или отпадане от училище.

(2) Видът на общата подкрепа по ал. 1 се определя в плана за действие по чл. 23 от координатора по чл. 7 съвместно с класния ръководител, учителите на ученика и родителят/представителя на детето/лицето, което полага грижи за детето.

Чл. 52. (1) След всеки 3 допуснати отсъствия на ученика от училище класният ръководител уведомява родителят/представителя на детето/лицето, което полага грижи за детето, и обсъжда с него възможностите за отстраняване на причините за отсъствията.

(2) Броят на отсъствията на ученика се отбелязва в дневника на класа и веднъж месечно се вписва в ученическата книжка.

Чл. 53. Ученикът може да отсъства от училище по уважителни причини в следните случаи:

1. по медицински причини – при представяне на медицински документ и след писмено потвърждение от родителят/представителя на детето/лицето, което полага грижи за детето;

2. поради задължително участие в друга дейност – при представяне на документ от спортния клуб, в който членува, от организаторите на състезания, конкурси, олимпиади, фестивали, концерти, спектакли, изложби и други, и след писмено

потвърждение от родителя/представителя на детето/лицето, което полага грижи за детето;

3. до 3 дни в една учебна година с разрешение на директора на училището въз основа на писмена молба от родителя/представителя на детето/лицето, което полага грижи за детето;

4. до 7 дни в една учебна година с разрешение на директора на училището въз основа на решение на педагогическия съвет.

Чл. 54. (1) Санкциите по чл. 49, ал. 1 може да се налагат и за допуснати отсъствия, извън случаите по чл. 53, като условията и редът за налагането им се определят с правилника за дейността на училището.

(2) Санкциите по чл. 49, ал. 1, т. 4 и 5 може да се налагат и за допуснати повече от 15 отсъствия по неуважителни причини през учебната година.

Чл. 55. (1) Видът и срокът на санкцията се определят като се отчитат причините и обстоятелствата при извършване на нарушението, видът и тежестта на нарушението, както и възрастовите и личностните особености на ученика.

(2) Видът и срокът на мерките по чл. 49, ал. 4 и 5 се определят като се отчитат и възможностите на училището.

Чл. 56. (1) Санкциите по чл. 49, ал. 1, т. 1 и 2 се налагат със заповед на директора по мотивирано писмено предложение на класния ръководител, а санкциите по чл. 49, ал. 1, т. 3-5 – със заповед на директора по предложение на педагогическия съвет.

(2) Мярката по чл. 49, ал. 3 се налага със заповед на директора, а по чл. 49, ал. 4 и 5 – със заповед на директора по предложение на педагогическия съвет.

Чл. 57. (1) Директорът задължително писмено уведомява родителя/представителя на детето/лицето, което полага грижи за детето, за откриването на процедура по налагане на санкция по чл. 49, ал. 1, а в случаите по чл. 49, ал. 1, т. 3-5 – и съответните териториални структури за закрила на детето. При уведомяването на родителя/представителя на детето/лицето, което полага грижи за детето, директорът задължително посочва извършеното от ученика нарушение и условията, при които родителят/представителят на детето/лицето, което полага грижи за детето, може да участва в процедурата по налагане на санкцията.

(2) Участието на родителя/представителя на детето/лицето, което полага грижи за детето, в процедура по налагане на санкция се извършва при условия и по ред, определени в правилника за дейността на училището.

(3) За всяка процедура по налагане на санкция по чл. 49, ал. 1 и на мярката по чл. 49, ал. 5 се определя докладчик – класният ръководител или учител, който преподава на ученика.

Чл. 58. (1) Преди налагане на санкция по чл. 49, ал. 1 и на мярката по чл. 49, ал. 5, директорът – за санкцията по чл. 49, ал. 1, т. 1, съответно педагогическият съвет – в останалите случаи, задължително изслушва ученика и/или се запознава с писменото обяснение на ученика и проверява фактите и обстоятелствата, свързани с конкретното нарушение.

(2) Родителят/представителят на детето/лицето, което полага грижи за детето, има право да присъства на изслушването и да изрази мнение.

(3) По предложение на класния ръководител и/или по молба на родителя/представителя на детето/лицето, което полага грижи за детето, изслушването на ученика може да се извърши в присъствието на психолог, педагогически съветник, ресурсен учител или друго доверено лице на ученика.

(5) За изясняване на фактите и обстоятелствата по време на изслушването директорът може да покани за участие и за изразяване на мнение учители, които преподават на ученика, както и ученици от училището.

Чл. 59. (1) Преди налагане на санкция по чл. 49, ал. 1, т. 3-5 и на мярката по чл. 49, ал. 5 директорът задължително уведомява отдела за закрила на детето в дирекция „Социално подпомагане“ по настоящ адрес на ученика, представител на който може да присъства на изслушването с оглед защита на правата и интересите на ученика.

(2) Преди налагане на санкциите и мерките, с изключение на мярката по чл. 49, ал. 3, задължително се взема предвид мнението на класния ръководител на ученика.

Чл. 60. В заповедта за налагане на санкциите и мерките се посочват видът на санкцията и/или мярката, срокът и мотивите за налагането им.

(2) Заповедта може да се обжалва пред началника на регионалното управление на образованието – за общинските училища, съответно пред министъра на образованието и науката – за държавните училища, пред министъра на културата – за училищата по изкуства и за училищата по култура, пред министъра на младежта и спорта – за държавните спортни училища.

Чл. 61. (1) Класният ръководител писмено уведомява родителя/представителя на детето/лицето, което полага грижи за детето, за наложените на ученика санкции и/или мерки.

(2) Наложените санкции и мерки се отразяват в ученическата книжка и в личния картон/личното образователно дело на ученика.

Чл. 62. При налагане на мярката по чл. 49, ал. 2 за времето на отстраняване на ученика не се отбелязват отсъствия, а наложената мярка се документира в дневника на класа и в ученическата книжка.

Чл. 63. По предложение на класния ръководител наложената на ученика санкция по чл. 49, ал. 1, т. 1 може предсрочно да бъде заличена.

Чл. 64. (1) Децата и учениците се поощряват с морални и материални награди за високи постижения в образователната дейност, в заниманията по интереси и за приноса им към развитието на училищната общност.

(2) Директорът на съответната институция след решение на педагогическия съвет със заповед може да учреди награди за децата и учениците.

(3) Поощряването на децата и учениците с морални и с материални награди се регламентира в правилника за устройството и дейността на институцията.

Чл. 65. (1) Учениците може да са подпомагат със стипендии, определени с акт на Министерския съвет.

(2) Учениците може да се подпомагат със стипендии, както и да се поощряват с еднократно финансово подпомагане съгласно Наредбата за условията и реда за осъществяване на закрила на деца с изявени дарби.

Чл. 66. Началникът на регионалното управление на образованието и кметът на общината със заповед може да учредяват областни, съответно общински награди на децата и учениците.

Чл. 67. Министърът на образованието и науката може да учредява национални награди като лауреат на национална олимпиада и носител на почетното отличие национална диплома.

Глава трета

УСЛОВИЯ И РЕД ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА ДОПЪЛНИТЕЛНА ПОДДКРЕПА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ НА ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ

Раздел I

Оценка на индивидуалните потребности на детето и ученика за осигуряване на допълнителна подкрепа за личностно развитие

Чл. 68. (1) Допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците се предоставя въз основа на извършена оценка на индивидуалните им потребности.

(2) Оценката по ал. 1 се извършва от екип за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика, утвърден със заповед на директора на детската градина или училището за конкретно дете или ученик.

Чл. 69. (1) Оценката на индивидуалните потребности на дете или ученик е процес на събиране и анализиране на специфична информация за неговото функциониране – силни страни, затруднения, потенциал за оптимално развитие, участие в образователния процес, възможности за реализация.

(2) Въз основа на анализа на информацията по чл. 22 детската градина или училището определя децата и учениците, на които следва да се извърши оценка на индивидуалните им потребности с цел осигуряване на допълнителна подкрепа за личностно развитие в съответствие с чл. 187, ал. 2 от Закона за предучилищното и училищното образование.

(3) За извършването на оценката родителят/представителят на детето/лицето, което полага грижи за детето, представя следните документи:

1. заявление;
2. статуси от проведени предварителни изследвания и консултации – психологични, логопедични, медицински – при наличие на такива, в зависимост от потребностите на детето/ученика;
3. всички необходими здравни, социални, съдебни, както и други документи, които имат отношение към обучението и образованието на детето или ученика;
4. протокол от специализирана по профила на заболяването лекарска консултативна комисия или от друга експертна лекарска комисия с приложени лична амбулаторна карта, съдържаща необходимите изследвания, консултации, епикризи и други, които удостоверяват заболяването – при деца и ученици с хронични заболявания.

(4) При извършването на оценката се вземат предвид и:

1. резултатите от ранното оценяване на развитието на детето и на риска от обучителни затруднения;

2. документите от личното образователно дело и материали на детето/ученика (портфолио);

3. други документи при необходимост по преценка на екипа по чл. 68, ал. 2.

Чл. 70. Оценката на потребностите на дете/ученик, което не владее български език, се извършва на езика, който детето/ученикът владее най-добре.

Чл. 71. (1) Оценката на индивидуалните потребности на деца и ученици със специални образователни потребности се извършва от психолог, логопед, ресурсен учител, а при деца с увреден слух – и от рехабилитатор на слуха и говора, съвместно с учителите в групата в детската градина/класния ръководител и с учителите, които преподават на ученика в училището. Оценява се познавателно развитие, комуникативни умения, социални умения, физическо развитие и адаптивно поведение, психични реакции, семейно функциониране.

(2) Оценката на индивидуалните потребности на деца и ученици в риск се извършва от психолог и/или от социален работник в детската градина или в училището съвместно с учителите в групата в детската градина/класния ръководител и с учителите, които преподават на ученика в училището. Оценяват се рисковите и защитните фактори в ситуацията на детето и неговата среда.

(3) Оценката на индивидуалните потребности на деца и ученици с изяви дарби се извършва от учителите в групата в детската градина/класния ръководител и от учителите, които преподават на ученика в училището, съвместно с психолога или педагогическия съветник. Оценяват се конкретните области на изяви дарби и способности.

(4) Оценката на индивидуалните потребности на деца и ученици с хронични заболявания се извършва от психолога съвместно с учителите в групата в детската градина/класния ръководител и с учителите, които преподават на ученика в училището, в сътрудничество с личния лекар на детето/ученика. Оценява се здравословното състояние на детето и влиянието му върху обучението.

Чл. 72. В случай че детската градина или училището не може да осигури някой от специалистите по чл. 71, например психолог, логопед, или за оценката на индивидуалните потребности на децата и учениците са необходими други специалисти извън посочените в чл. 71, директорът на детската градина или училището изпраща

заявление за осигуряването им от регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование, Държавния логопедичен център, център за подкрепа за личностно развитие, включително център за специална образователна подкрепа, специално училище за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания и/или от доставчици на социални услуги в общността, получили лиценз за предоставяне на социални услуги за деца по реда на Закона за закрила на детето.

Чл. 73. (1) Оценката на индивидуалните потребности на децата и учениците със специални образователни потребности се извършва в срок от 1 до 3 месеца в началото на учебното време на съответната учебна година при установяване на необходимост от извършване на такава оценка.

(2) Оценката на индивидуалните потребности на децата и учениците с изяви дарби, в риск и с хронични заболявания се извършва съобразно спецификата на всеки отделен случай, но не по-късно от 3 месеца от установяването на необходимостта от извършването на оценка.

(3) Оценка на индивидуалните потребности на децата и учениците по ал. 1 може да се извършва и след всяко установяване на необходимост от такава оценка през учебната година в установения срок.

Чл. 74. При извършването на оценката на индивидуалните потребности на децата и учениците специалистите задължително:

1. използват утвърдени и стандартизирани инструменти за оценяване;
2. вземат предвид образователните и личните постижения на детето или ученика;
3. вземат предвид социалното и емоционалното развитие на детето или ученика;
4. използват формални и неформални методи на наблюдение и оценка;
5. използват събраната до момента информация за детето и ученика по чл. 22;
6. вземат предвид информацията за детето или ученика, предоставена от социални институции и услуги в общността и от лечебни заведения при необходимост;
7. вземат предвид мнението на родителя/представителя на детето/лицето, което полага грижи за детето;
8. вземат предвид мнението на детето или ученика при възможност;

9. гарантират достъпа на информация за родителя/представителя на детето/лицето, което полага грижи за детето, през всички етапи на оценяващия процес и търсят неговото съгласие;

10. спазват етичния кодекс на детската градина или училището.

Чл. 75. (1) Оценката на децата и учениците се извършва индивидуално от всеки специалист при отчитане на силните страни и възможностите за участие в образователния процес на детето или ученика.

(2) Времето за индивидуалното оценяване на едно дете или ученик е по преценка на съответния специалист и е в зависимост от индивидуалните особености и потребности на детето или ученика, но в рамките на срока по чл. 73.

Чл. 76. (1) Оценката на индивидуалните потребности от допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците е функционална.

(2) При извършването на оценката увреждането и функционирането се разглеждат като следствие от взаимодействието между здравословното състояние (заболявания, разстройства и нарушения) и факторите на средата (контекста) в съответствие с Международната класификация на функционирането на човека, уврежданията и здравето (ICF) и при отчитане на Международната класификация на болестите – МКБ 10.

(3) Оценката се извършва съгласно Рамка за оценка на индивидуалните потребности на детето или ученика.

(4) Рамката за оценка на индивидуалните потребности съдържа следните компоненти:

1. оценка на функционирането на детето или ученика;
2. становище за необходимите ресурси, включително за видовете специалисти в състава на екипа за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика;
3. определяне на спецификата на допълнителната подкрепа – индивидуална или специализирана. Индивидуалната подкрепа е срочна, а специализираната подкрепа се предоставя на детето от входа до изхода на образователната система;
4. препоръка за достъп до местните ресурси.

(3) Оценката на функционирането на детето или ученика включва:

1. общ здравен статус на детето или ученика, физическо развитие;
2. емоционално и социално развитие (игрови умения, отношения с връстници, отношения с възрастни, социално приемливо поведение, самооценка, ниво на

независимост, поведение, съответно на възрастта, умения за самообслужване и самостоятелност, риск от нараняване, хиперактивност);

3. познавателно развитие (памет, внимание, мислене, интелект);

4. езиково и говорно развитие и комуникативни умения (латерализация, гнозис и праксис, рецептивна реч, експресивна реч, писмена дейност, смятане, невербална комуникация, комуникативна функция на езика);

5. обучение (училищни постижения, участие в образователни програми, участие в професионални програми, участие в терапевтични програми);

6. семейни отношения (контакт с родителите или други членове от семейството, честота на контактите, качество на контактите, основни грижи и закрила, емоционална връзка и стабилност на отношенията, родителски стил на възпитание);

7. социална среда (семейна история, разширено семейство, жилищни условия, социални характеристики и ресурси на средата).

(5) Всеки специалист попълва съответната на неговата компетентност част от Рамката за оценка.

(6) Рамката за оценка е неразделна част от документацията/личното образователно дело на детето или ученика и се предава заедно с останалите негови документи при движението му от една институция в друга в системата на предучилищното и училищното образование.

Чл. 77. (1) При несъгласие на родителя/представителя на детето/лицето, което полага грижи за детето, с оценката на индивидуалните потребности на детето или ученика със специални образователни потребности, извършена в детската градина или училището, той може да подаде заявление до директора на съответния регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование за повторна оценка на образователните потребности на детето или ученика в 14-дневен срок от извършването на оценката.

(2) В случаите по ал. 1 директорът на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование организира извършването на повторна оценка на образователните потребности на детето или ученика.

(3) В случаите на несъгласие на родителя/представителя на детето/лицето, което полага грижи за детето, да бъде предоставяна допълнителна подкрепа за личностно развитие на детето му, независимо че оценката на индивидуалните потребности е показала такава необходимост, директорът на детската градина или училището

писмено уведомява съответния отдел за закрила на детето с цел осигуряване на най-добрия интерес на детето или ученика.

Чл. 78. Допълнителната подкрепа за личностно развитие се осигурява и предоставя съгласно план за подкрепа на детето или ученика по чл. 80, изготвен след извършване на оценка на индивидуалните потребности на детето или ученика.

Раздел II

Осигуряване на допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците

Чл. 79. (1) Институциите в системата на предучилищното и училищното образование осигуряват допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.

(2) Допълнителната подкрепа за личностно развитие включва:

1. работа с дете и ученик по конкретен случай;
2. психо-социална рехабилитация, рехабилитация на слуха и говора, зрителна рехабилитация, рехабилитация на комуникативните нарушения и при физически увреждания;
3. осигуряване на достъпна архитектурна, обща и специализирана подкрепяща среда, технически средства, специализирано оборудване, дидактически материали, методики и специалисти;
4. предоставяне на обучение по специалните учебни предмети за учениците със сензорни увреждания;
5. ресурсно подпомагане.

Чл. 80. (1) Допълнителната подкрепа за личностно развитие се реализира чрез план за подкрепа на детето или ученика.

(2) Планът за подкрепа включва:

1. целите, задачите и видът на допълнителната подкрепа за личностно развитие;
2. описание на възможностите, силните страни и потенциала на детето и ученика за включване и участие в образователния процес;
3. определяне на срока на предоставяне на допълнителната подкрепа;
4. определяне на конкретни образователни цели и очаквани резултати от обучението на детето или ученика;

5. определяне на начини за оценяване на напредъка на детето или ученика;
6. определяне на специални педагогически, терапевтични и други методи и средства за постигане на целите;
7. определяне на честотата на осъществяване на дейностите за допълнителна подкрепа;
8. описание на екипната работа с детето или ученика, на ролята и отговорностите на педагогическите специалисти и на родителя/представителя на детето/лицето, което полага грижи за детето, при предоставянето на допълнителната подкрепа;
9. описание на необходимите ресурси за допълнителната подкрепа и за ефективен преход между институциите или между отделните етапи и степени на образование и на координацията на работата с децата и учениците, които получават допълнителна подкрепа за личностно развитие.

Чл. 81. Работата с дете и ученик по конкретен случай е метод, който цели гарантиране на индивидуален подход при предоставянето на допълнителна подкрепа за личностно развитие на детето или ученика и на равен достъп до образование чрез координирани дейности на специалистите в детската градина или училището, насочени към детето или ученика, към родителя/представителя на детето/лицето, което полага грижи за детето, и към обкръжението на детето или ученика.

Чл. 82. (1) Работата по конкретен случай се предоставя на дете или ученик, за което допълнителната подкрепа за личностно развитие е срочна и цели подкрепа за самостоятелното и независимо функциониране на детето или ученика, за развитието на неговите силни страни, както и за предотвратяване на проблеми в поведението, на отпадането от обучение и на социалното изключване.

(2) Проблемите в поведението на детето или ученика може да се изразяват в трудности в общуването с връстници, изолация и социално отдръпване, агресивни прояви и конфликти, психично страдание, липса на напредък в обучението, бягства от училище.

(3) Социалното изключване на детето или ученика може да се изразява в занемареност на грижите към него, отпадане или отказ от обща или от допълнителна подкрепа за личностно развитие в детската градина или училището, отказ от предоставяне на социални услуги в общността или от предоставяне на грижи в специализирана институция, наличие на насилие и на риск.

Чл. 83. (1) Работата по конкретен случай се базира на оценката на индивидуалните потребности и е насочена към децата и учениците в риск, а в някои случаи и към децата и учениците със специални образователни потребности.

(2) Работата по конкретен случай включва:

1. определяне на цели и действия, насочени към детето или ученика;
2. формулировка на случая;
3. изготвяне на план за подкрепа;
4. взаимодействие и работа с подкрепящата среда;
5. постигнати резултати от работата по случая.

Чл. 84. (1) Работата по конкретен случай се провежда от екипа за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика в детската градина или училището като се определя водещ на случая.

(2) Членовете на екипа може да участват в интердисциплинарна екипна работа със специалисти от социални институции или услуги в общността, или с лечебни заведения, ангажирани с детето или ученика.

(3) Водещият на случая на детето или ученика координира работата на специалистите и развива отношения с детето или ученика, така че тези отношения да стимулират неговото обучение, участието му в дейността на детската градина или училището и личностното му развитие.

Чл. 85. Психосоциалната рехабилитация е комплекс от дейности за подпомагане на децата и учениците със затруднения, увреждане или разстройство на тяхното психично здраве за постигане на оптимално ниво на самостоятелност и за придобиване и прилагане на умения, необходими за пълноценно приобщаване и участие в дейността на детската градина или училището.

Чл. 86. (1) Психосоциалната рехабилитация се предоставя на отделно дете или ученик въз основа на оценката на индивидуалните му потребности.

(2) Психосоциалната рехабилитация може да се предоставя в сътрудничество със специалисти от социални институции или услуги в общността, или от лечебни заведения.

Чл. 87. Водещ на случая на детето или ученика при предоставяне на психосоциалната рехабилитация е психологът в детската градина, училището или центъра за подкрепа за личностно развитие.

Чл. 88. Дейностите за психо-социална рехабилитация, както и тяхната продължителност, се предоставят и изпълняват съгласно плана за подкрепа на детето или ученика.

Чл. 89. (1) Рехабилитацията на слуха и говора е комплекс от дейности, които са насочени към стимулиране на остатъчния слух, езиковото и речевото развитие на децата и учениците с увреден слух с различен тип слухопротезиране (конвенционални слухови апарати или кохлеарни импланти), обучавани в институциите в системата на предучилищното и училищното образование.

(2) Рехабилитацията на слуха и говора се осъществява от рехабилитатор на слуха и говора, който извършва корекционна и компенсаторна работа с всяко дете или ученик с увреден слух, съобразно възрастовите и индивидуалните му потребности, вида и степента на загуба на слуха.

Чл. 90. Рехабилитацията на слуха и говора като част от допълнителната подкрепа за личностно развитие на децата в детската градина и на учениците в училището включва превантивна, диагностична, корекционно-рехабилитационна, компенсаторна и консултативна дейности, свързани със стимулиране на слуховата функция, развитието на речта, езика и комуникативните способности на децата и учениците с увреден слух.

Чл. 91. Дейностите за рехабилитация на слуха и говора, както и тяхната продължителност, се предоставят и изпълняват съгласно плана за подкрепа на детето или ученика.

Чл. 92. Зрителната рехабилитация е комплекс от дейности, които са насочени към развитие и по-добро използване на слабото зрение на децата и учениците с нарушено зрение, обучавани в детските градини и училищата, чрез разнообразни зрителни задачи, неоптични и оптични средства и специфични четивни техники.

Чл. 93. Зрителната рехабилитация включва индивидуални и групови дейности със слабовиждащи деца и ученици, извършвани от учител на ученици с нарушено зрение, за придобиване на умения за съхраняване, развитие и оптимално използване на остатъчното зрение чрез:

1. използване на специални технически помощни средства, като „затворена телевизия”, електронни, ръчни, настолни лупи и лупи с осветление;
2. четене, писане, фокусиране;
3. хигиена и безопасно използване на зрението;

4. индивидуална работа за повишаване ефективността на функционалното зрение;
5. формиране на системи от нови и разнообразни зрителни умения върху полисензорна основа;
6. формиране на умения за правилно използване на остатъчното зрение;
7. изграждане на полезни социални умения.

Чл. 94. Дейностите за зрителна рехабилитация, както и тяхната продължителност, се предоставят и изпълняват съгласно плана за подкрепа на детето или ученика.

Чл. 95. Рехабилитацията на комуникативните нарушения е комплекс от дейности за подпомагане на деца и ученици със затруднения, увреждане или разстройство на езика, говора, познавателните процеси и социалното поведение.

Чл. 96. Рехабилитацията на комуникативните нарушения се предоставя на всяко дете или ученик с комуникативно нарушение въз основа на оценка от невропсихологично изследване и съобразно индивидуалните му потребности.

Чл. 97. (1) Рехабилитацията на комуникативните нарушения се осъществява от логопеда и психолога в детската градина, училището или центъра за подкрепа за личностно развитие.

(2) Рехабилитацията на комуникативните нарушения може да се осъществява в сътрудничество със специалисти от лечебни заведения.

Чл. 98. Рехабилитацията на комуникативните нарушения се осъществява в логопедични кабинети в детски градини, училища и центрове за подкрепа за личностно развитие, оборудвани със специални технически и дидактически средства, методики и материали.

Чл. 99. Дейностите за рехабилитация на комуникативните нарушения и продължителността им се определят в плана за подкрепа на детето или ученика.

Чл. 100. (1) На децата и учениците с физически увреждания (увреждания на опорно-двигателния апарат) може да се предоставя рехабилитация и кинезитерапия по време на часовете по физическо възпитание и спорт.

(2) За децата и учениците по ал. 1 се организират занимания, които осигуряват физическо натоварване, съобразено с техните възможности, и ги приобщават към класа или групата.

Чл. 101. Дейностите за рехабилитация при физически увреждания и

продължителността им се определят в плана за подкрепа на детето или ученика.

Чл. 102. Институциите в системата на предучилищното и училищното образование предоставят условия за равен достъп до образование за децата и учениците и чрез осигуряване на достъпна архитектурна и физическа среда, достъпност на информацията и комуникацията, достъп до учебните планове и програми, разумни улеснения, технически средства, специализирано оборудване и специализирана подкрепяща среда, дидактически материали, методики и специалисти.

Чл. 103. (1) Достъпната физическа среда включва осигуряване на подходящи условия, използване и прилагане на иновативни подходи и съвременни технологии за архитектурна и физическа достъпност, които в най-голяма степен да отговорят на потребностите на децата и учениците.

(2) Достъпната физическа среда съчетава универсалния със специализирания дизайн и има следните основни характеристики:

1. логичност – лесно откриване на архитектурните елементи в сградата;
2. видимост – висока контрастност на съществените елементи в сградата и нейните помещения;
3. подходящо осветление.

(3) Достъпът на физическата среда е:

1. визуален – контраст и цветове, осветление и визуална маркировка;
2. тактилен – водещи парапети, предпазни решетки, тактилни символи;
3. вертикален – преодоляване на стълби, рампи, специални асансьори;
4. хоризонтален – включва изисквания към врати, фойета, коридори, водещи линии, санитарни помещения и др.

Чл. 104. Достъпна архитектурна среда се осигурява при възможност във всяка институция в системата на предучилищното и училищното образование най-малко чрез:

1. входни и комуникационни пространства;
2. помещения и пространства за общо ползване;
3. санитарно-хигиенни и спомагателни помещения – на всеки етаж в сградата.

Чл. 105. Общата достъпност на средата в институциите в системата на предучилищното и училищното образование се осигурява чрез:

1. изграждане на платформи, асансьори и други технически средства и съоръжения, улесняващи придвижването на децата с физически увреждания;

2. изграждане и адаптиране на детски площадки и съоръжения за игра, подходящи и за деца и ученици с увреждания;

3. осигуряване на специализиран транспорт от дома на детето и/или ученика с увреждане до съответната детска градина/училище/център за подкрепа за личностно развитие или до социални услуги в общността.

(2) Достъпните елементи на сградите и съоръженията се съобразяват със специфичните изисквания за различните видове увреждания: придвижване на дълги разстояния, по наклонени повърхности, с технически помощни средства, с водач, качване и слизане по стълби, натискане на бутони и хващане, обсег на достъпност, височина на погледа, както и със средствата за сигнализация и информация.

Чл. 106. Специализирана подкрепяща среда се осигурява чрез:

1. обзавеждане на помещенията така, че да дават възможност да се устроят учебни места за ученици в инвалидни колички, както и учебни места за ученици с увреден слух с достатъчна осветеност, която да позволява детето или ученикът свободно да отчита по устните на учителя;

5. оборудване при възможност на учебни места за ученици с увреден слух с подходяща апаратура – FM-системи и други, съвместими с личните слухови апарати или с кохлеарните импланти на децата или учениците;

6. осигуряване при възможност на специализирана техника за ученици с нарушено зрение – брайлови машини, брайлови дисплеи, компютри със синтетична синтезаторна реч и други;

7. звукоизолиране на кабинетите за рехабилитация на слуха и говора и на логопедичните кабинети за индивидуална рехабилитационна работа с детето или ученика с увреден слух или за индивидуална логопедична работа при възможност;

7. осигуряване при възможност на достъп до обслужване на деца и ученици с увреждания в останалите помещения (библиотеки, кабинети и др.).

Чл. 107. Достъпността на информацията и комуникацията при възможност включва осигуряване на:

1. достъп до видовете средства за информация и комуникация;
2. достъпност на телекомуникационните средства (телефони, компютри и др.);
3. достъпност на интернет пространството и подходящи условия за използване на информационните технологии;

4. достъп до информация, отнасяща се до правата и задълженията на децата и учениците, до предлаганите услуги и програми за обучение и представянето ѝ в достъпен формат – зрительно представяне на текст, субтитри, брайлово писмо, жестов език и жестов превод, уголемен шрифт, аудио формат чрез компютърна програма със синтетична реч, както и всякакви други допълващи и алтернативни способности, средства и формати за осигуряване на достъп до информация;

5. достъпност на познавателните книжки, учебниците и учебните комплекти – за децата и учениците със специални образователни потребности, чрез осигуряване на разумни улеснения според индивидуалните потребности на децата и учениците при разработването и използването им така, че да бъде подкрепено пълноценното учене и участие в образователния процес на децата и учениците със специални образователни потребности;

6. достъпна мултимедийна образователна среда, специализирани софтуерни продукти, аудио-визуални средства, алтернативни форми за комуникация (жестов език, дактилна реч) и за предаване на информация на деца и ученици с увреден слух и с нарушено зрение.

Чл. 108. Достъпът до учебните планове и до учебните програми се гарантира от:

1. осигуряването на въвеждаща и продължаваща квалификация на педагогическите специалисти за работа с деца и ученици със специални образователни потребности;

2. насърчаването на екипната работа в образователните институции и споделянето на добри практики на приобщаващо образование;

3. осигуряването на консултиране на децата/учениците и на родителите/представителите на децата/лицата, които полагат грижи за децата, и подкрепа на учителите за прилагане на техники и стратегии на обучение, за управление на образователния процес в класната стая и за използването на подходящи обучителни материали;

4. предоставянето на подкрепа за личностно развитие на децата и учениците за осигуряване на непрекъснатост при преминаването през различните етапи и степени на образование;

5. адаптирането на учебното съдържание съобразно индивидуалните потребности на децата и учениците със специални образователни потребности;

6. осигуряването на помощни средства и технологии за образователно приобщаване;

7. осигуряването на терапевтична подкрепа и рехабилитация на децата и учениците;

8. осигуряването на обучение по специалните учебни предмети за деца и ученици със сензорни увреждания;

9. използването на подходящи обучителни материали и учебни помагала.

Чл. 109. (1) Отговорност на директора на образователната институция е да заяви необходимите разумни улеснения за учениците, които имат необходимост от такива, за да участват в националното външно оценяване и в държавните зрелостни изпити.

(2) Тези улеснения може да включват:

1. осигуряване на удължено време за провеждане на изпита;
2. осигуряване на изпитни материали на брайлов шрифт или на уголемен шрифт;
3. провеждане на изпит с помощта на компютър или на компютър със синтетична синтезаторна реч;
4. провеждане на устен изпит;
5. подкрепа с жестов език;
6. осигуряване на учители консултанти и други.

Чл. 110. (1) Детската градина, училището и центърът за подкрепа за личностно развитие при възможност осигуряват необходимите педагогически специалисти, както следва:

1. при сензорни и/или неврологични увреждания и при множество увреждания – ресурсен учител, рехабилитатор на слуха и говора, учител на деца и ученици с нарушено зрение, логопед, психолог, личен или социален асистент, лекар, както и помощник на учителя или социален работник при необходимост;
2. при обучителни трудности – логопед, психолог, ресурсен учител;
3. при прояви от аутистичния спектър – ресурсен учител, логопед, психолог, помощник на учителя, както и личен или социален асистент при необходимост;
4. при емоционални и/или поведенчески затруднения – психолог и/или педагогически съветник, социален работник, както и помощник на учителя и психотерапевт при необходимост;
5. при дете или ученик в риск – психолог и/или педагогически съветник, социален работник, както и психотерапевт при необходимост;

6. подкрепа, свързана с обучение на език, който е различен от този, на който говори детето или ученика – логопед, педагогически съветник, както и медиатор от общността на детето или ученика при необходимост;

7. подкрепа при дарби и способности в различни области – учител/и и специалисти, съобразно изявените дарби и способности на детето или ученика, както и педагогически съветник и/или психолог при необходимост.

Чл. 111. (1) Ресурсен учител се осигурява на всяко дете или ученик със специални образователни потребности, което се нуждае от допълнителна подкрепа за личностно развитие въз основа на оценката на индивидуалните му потребности.

(2) Броят на ресурсните учители в детската градина и училището се определя от броя на часовете за ресурсно подпомагане, посочени в плана за подкрепа на детето или ученика, и от променящите се индивидуални потребности на децата или учениците, както и от специализираната или индивидуалната допълнителна подкрепа.

(3) Детската градина или училището задължително назначава ресурсен учител за специализираната допълнителна подкрепа.

(4) За индивидуалната допълнителна подкрепа детската градина или училището може да осигури ресурсни учители и от регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование, център за подкрепа на личностното развитие, специални училища за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания, доставчици на социални услуги в общността, получили лиценз за предоставяне на социални услуги за деца по реда на Закона за закрила на детето.

(5) Разпределението на работата между ресурсните учители в детската градина или училището и на броя на децата и/или учениците, с които работи един ресурсен учител, е в зависимост от потребностите на децата и учениците и спецификата на уврежданията или нарушенията им.

(6) Ресурсният учител може да работи гъвкаво като специалист с общ профил, подпомагащ всички групи деца и/или ученици със специални образователни потребности, и като профилиран, подпомагащ определена група деца и/или ученици с еднакви по вид увреждания.

Чл. 112. Логопед се осигурява на дете или ученик с идентифицирани потребности от логопедична рехабилитационна работа и терапия въз основа на оценката на индивидуалните му потребности.

Чл. 113. Психолог се осигурява на дете или ученик с идентифицирани потребности от психологическа подкрепа и терапия въз основа на оценката на индивидуалните му потребности.

Чл. 114. (1) Помощник на учителя се осигурява при 3 или повече деца или ученици със специални образователни потребности в групата в детската градина или в паралелката в училището, и/или когато децата и учениците със специални образователни потребности в групата или в паралелката са с тежки емоционално-поведенчески проблеми, например аутизъм.

(2) Помощникът на учителя е непедagogически специалист, който осъществява своята дейност под инструкциите на учителите на детето или ученика със специални образователни потребности.

(3) Помощникът на учителя се назначава от директора на детската градина или училището при възможност и когато това е предвидено в плана за подкрепа на детето или ученика.

(5) Помощникът на учителя има следните специфични задължения и отговорности:

1. участва в работата на екипа за подкрепа за личностно развитие на дете или ученик със специални образователни потребности;

2. участва в подготовката на образователни материали за деца и ученици със специални образователни потребности;

3. осъществява отделни дейности по време на учебния час или по време на педагогическата ситуация по преценка на учителите на класа в училището или на учителите в групата в детската градина;

4. познава индивидуалната учебна програма на ученика по съответния учебен предмет;

5. подкрепя реализацията на плановете за подкрепа на децата и учениците със специални образователни потребности;

6. осъществява работа с децата и учениците, насочена към развитие на адаптивните им способности и към постигане на тяхната независимост;

7. подпомага придвижването на деца и ученици със специални образователни потребности в сградата на детската градина или на училището;

8. подпомага учителя при осигуряването на реда в класната стая в случай на предизвикателно поведение на ученик;

9. подпомага осигуряването на безопасни условия за обучение на децата и учениците;
10. подпомага овладяването на хигиенни навици от децата и учениците в детската градина и училището;
11. осъществява и други дейности, предвидени в длъжностната му характеристика.

(6) Помощник-възпитателят в детската градина осъществява функции на помощник на учителя при деца със затруднения в обучението или самообслужването, както и при деца със специални образователни потребности.

Чл. 115. (1) Детската градина, училището и центърът за подкрепа за личностно развитие осигуряват възможност за гъвкава и динамична организация на средата според различните потребности на децата и учениците с цел по-лесна адаптация и оптимална степен на развитие на техния потенциал, способности и постигане на образователните цели.

(2) Регионалните центрове за подкрепа на процеса на приобщаващото образование предоставят информация и подкрепа при организирането на подкрепящата среда в детските градини и училищата, включително по отношение на ергономичността на стаите на групите в детските градини и на класните стаи в училищата.

Чл. 116. (1) Детската градина и училището осигуряват при необходимост обучение по учебни програми по специални учебни предмети, които имат за цел да подпомогнат цялостното развитие на децата и учениците със сензорни увреждания – с увреден слух и с нарушено зрение.

(2) Учебните програми по специалните учебни предмети за децата и учениците с увреден слух са по индивидуална рехабилитация на слуха и говора, развитие на речта, произношение, фонетична ритмика, моторика, музикални стимулации, реч и предметна дейност.

(3) Учебните програми по специалните учебни предмети за децата и учениците с нарушено зрение са по зрително подпомагане, ориентиране и мобилност, полезни умения и социални умения.

Чл. 117. (1) Учебните програми по специалните учебни предмети за децата и учениците с увреден слух съдействат за стимулиране на слуховото възприятие, речевото, езиковото, моторното и социалното развитие и за формиране на умения за самостоятелен и независим живот чрез средствата на тоталната комуникация.

(2) Учебните програми по специалните учебни предмети за деца и ученици с увреден слух са насочени към практическото овладяване на езика и се изпълняват в индивидуална или групова форма на работа, както и в часовете по различни учебни предмети от учител-специален педагог за деца с увреден слух (рехабилитатор на слуха и говора).

(3) Чрез учебните програми по ал. 1 се постига:

1. стимулиране на речевото и езиковото развитие за целите на обучението и общуването;
2. формиране на комуникативни способности и потребност от речево общуване;
3. изграждане на умения за използване на остатъчния слух и за развитие на слуховото внимание и слуховото възприятие;
4. формиране на умения за полисензорно възприемане на чужда реч;
5. развитие на психичните процеси;
6. осигуряване на необходимите условия за създаване и развитие на умения, интереси и усъвършенстване на способностите.

Чл. 118. (1) Учебните програми по специалните учебни предмети за децата и учениците с нарушено зрение имат за цел да подпомогнат цялостното развитие на децата и учениците с нарушено зрение, като съдействат за компенсация на слепотата и слабото зрение и за формиране на умения за самостоятелен и независим живот.

Чл. 119. Обучението по специалните учебни предмети за децата и учениците със сензорни увреждания се предоставя от специалното училище за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания или от рехабилитатори на слуха и говора и учители на деца с нарушено зрение, назначени в детските градини по чл. 35 и в училищата по чл. 38 от Закона за предучилищното и училищното образование.

Чл. 120. (1) Ресурното подпомагане е осигуряване на обща и допълнителна подкрепа, която се предоставя на деца и ученици със специални образователни потребности след оценка на индивидуалните им потребности от екипа за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика в детската градина или училището и съобразно плановете им за подкрепа.

(2) Ресурното подпомагане се осъществява от ресурсни учители и други педагогически специалисти от екипите за подкрепа за личностно развитие в детските градини и училищата.

Чл. 121. (1) Директорът на детската градина или училището, в която се обучават по-малко от 9 деца и/или ученици със специални образователни потребности, може при необходимост да изпрати заявление до директора на съответния регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование за осигуряване на ресурсни учители и/или други специалисти за допълнителна подкрепа за личностно развитие на деца и ученици със специални образователни потребности.

(2) Директорът на детската градина или училището може при необходимост да изпрати заявление за осигуряване на специалисти и до директорите на центрове за подкрепа за личностно развитие, Държавния логопедичен център, специални училища за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания.

(3) В срок до 14 дни от получаване на заявлението по ал. 1 и 2 директорите на регионалните центрове за подкрепа на процеса за приобщаващото образование, Държавният логопедичен център, центровете за подкрепа за личностно развитие и специалните училища за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания осигуряват необходимите учители и специалисти, а при невъзможност да ги осигурят съдействат на директора на детската градина или училището за осигуряването им от други институции или от социални услуги в общността.

Чл. 122. Ресурсното подпомагане на деца и ученици с увреден слух и с нарушено зрение може да бъде осигурено и предоставено от специалните училища за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания на териториален принцип, чрез създаването на мобилен екип, който да съдейства на регионалния екип за подкрепа за личностно развитие при оценката на образователните потребности на тези деца и ученици и на екипите за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със сензорни увреждания в детските градини и училищата.

Чл. 123. (1) Ресурсното подпомагане се провежда в индивидуална и/или групова форма съгласно плана за подкрепа на всяко дете или ученик със специални образователни потребности.

(2) Ресурсното подпомагане може да включва:

1. адаптиране на учебното съдържание съобразно индивидуалните потребности на децата и учениците със специални образователни потребности;

2. осигуряване на помощни средства и технологии за образователно приобщаване;

3. съвместна работа на учителите в групата/учителя по съответния учебен предмет и ресурсния учител при провеждането на педагогическата ситуация/урока;

4. терапевтична подкрепа на деца и ученици със специални образователни потребности;

5. консултиране по отношение на изграждането на подкрепяща среда в детската градина или училището и за осигуряване на ерготерапия, сензорна интеграция и други образователни ресурси за децата и учениците със специални образователни потребности;

6. осигуряване на обучение чрез алтернативни форми на комуникация.

Чл. 124. Ресурсното подпомагане се осъществява съвместно между учителите в групата в детската градина/учителите на ученика, ресурсния учител и помощник на учителя, ако това е планирано в плана за подкрепа.

Чл. 125. Ресурсното подпомагане може да бъде преустановено с решение на екипа за подкрепа за личностно развитие след преглед на напредъка на детето или ученика и/или след подадено заявление от родителя/представителя на детето/лицето, което полага грижи за детето или ученика със специални образователни потребности.

Чл. 126. (1) Допълнителна подкрепа за личностно развитие на деца с изяви дарби по чл. 187, ал. 2, т. 3 от Закона за предучилищното и училищното образование се организира и провежда в центрове за подкрепа за личностно развитие по чл. 49, ал. 1, т. 1, в Националния дворец на децата (НДД), в детски градини и в училища.

(2) Допълнителната подкрепа по ал. 1 включва:

1. идентифициране на индивидуалните потребности и разработване на план за подкрепа за всяко дете или ученик с изявена дарба;

2. осигуряване на възможности за допълнителна индивидуална работа за развитие и надграждане на изявените дарби;

3. осигуряване/предоставяне на възможности за ползване на подходяща физическа среда, обзавеждане, оборудване, материали и консумативи;

4. осигуряване на квалифицирани специалисти за допълнителна подкрепа в съответната област – науки, технологии, изкуства, спорт;

5. осигуряване/предоставяне на възможности за участие в международни и национални изяви – състезания, конкурси, олимпиади, фестивали, концерти, спектакли, изложби и други.

6. осигуряване на възможности за включване в програми и проекти.

(3) Допълнителна подкрепа по ал. 1 се предоставя на деца и ученици с трайни постижения в съответната област, класирани на първите три места на общински, национални и международни изяви с конкурсен характер през предходната година, и в зависимост от възможностите на институцията.

(4) Допълнителната подкрепа по ал. 1 се определя по предложение на учителя/специалиста и се осъществява съгласно план за подкрепа, изготвен от екипа за подкрепа за личностно развитие, в който се определя и броят на часовете за допълнителна индивидуална работа.

Чл. 127. (1) Детската градина и училището осъществяват подкрепа за преход между отделните етапи и степени на образование на децата и учениците или между институциите в системата на предучилищното и училищното образование.

(2) Преходът между институциите в системата на предучилищното и училищното образование се планира предварително от страна на координатора по чл. 7 на институцията, която детето или ученикът напуска, при пълно сътрудничество с координатора на институцията, в която се премества детето или ученикът, с участието на родителя/представителя на детето/лицето, което полага грижи за детето.

(3) В случаите по ал. 2 родителят/представителят на детето/лицето, което полага грижи за детето, сътрудничи на координатора по чл. 7 и на екипа за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика и при необходимост подпомага учителите за адаптирането и приобщаването на детето или ученика в образователната среда, включително в групата в детската градина или в паралелката в училището.

(4) При преместване от една институция в системата на предучилищното и училищното образование в друга родителят/представителят на детето/лицето, което полага грижи за детето, предоставя актуална информация за състоянието на детето или ученика, включително актуални медицински документи при наличие на такива, както и други документи с цел извършване на обективна оценка на индивидуалните потребности от екипа за подкрепа за личностно развитие и за осигуряване на необходимата допълнителна подкрепа в детската градина или училището.

(5) Координаторите по ал. 2 обменят плана за подкрепа и цялата документация на детето или ученика, която има отношение към подкрепата за личностно развитие, и предлагат на директора на институцията, в която детето или ученика постъпва, да осигури необходимите ресурси, които да подпомогнат прехода му между институциите.

Раздел III

Екип за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика

Чл. 128. (1) Екипът за подкрепа за личностно развитие в детската градина или училището се създава със заповед на директора за конкретно дете или ученик – със специални образователни потребности, в риск, с изявени дарби, с хронични заболявания, за всяка учебна година.

(2) В състава на екипа по ал. 1 задължително участват психолог и/или педагогически съветник, както и логопед. В екипа участва ресурсен учител/специален педагог, както и други специалисти според индивидуалните потребности на детето или ученика – рехабилитатор на слуха и говора, учител на деца с нарушено зрение, учители в групата в детската градина/класен ръководител, учители, които преподават на ученика. В заседанията на екипа може да участват представител на отдела за закрила на детето и други специалисти при необходимост.

(3) Екипът по ал. 1 се ръководи от определения със заповедта на директора специалист от екипа.

(4) В работата на екипа на детето или ученика участва родителят/представителят на детето/лицето, което полага грижи за детето, а при необходимост и представител от съответния регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование и/или от центъра за подкрепа за личностно развитие, в т.ч. центъра за специална образователна подкрепа, и/или от Държавния логопедичен център, и/или от съответното специално училище за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания.

(5) Екипът по ал. 1 работи целогодишно като провежда общите си заседания по предварително изготвен график. При възникнала необходимост заседание може да се провежда и извън определения график.

(6) Ръководителят на екипа по ал. 1 отправя покана за участие на родителят/представителя на детето/лицето, което полага грижи за детето, както и на представителя на съответната институция по ал. 4, за всяко заседание на екипа, но не по-късно от 7 дни преди датата на провеждане на заседанието. Този срок може да е по-

малък в случай на възникнала необходимост от провеждане на заседание извън определения график по ал. 5.

(7) Заседанията на екипа са редовни, когато присъстват всички членове. Решенията се вземат с пълно мнозинство.

(8) За всяко заседание на екипа за подкрепа за личностно развитие се води протокол от определен от ръководителя на екипа специалист, който се подписва от ръководителя и от членовете на екипа. Към протокола се прилагат писмените доклади на членовете на екипа.

(9) Ръководителят на екипа запознава родителя/представителя на детето/лицето, което полага грижи за детето, с протокола на екипа и изисква писменото му съгласие относно решението на екипа за предоставяне или за непредоставяне на допълнителна подкрепа за личностно развитие на детето или ученика.

Чл. 129. (1) Екипът за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика осъществява дейностите по допълнителната подкрепа за личностно развитие на детето или ученика. За част от дейностите при необходимост могат да бъдат привлечени външни за детската градина или училището специалисти.

(2) Екипът за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика освен посочените функции в чл. 189, т. 1-4 от Закона за предучилищното и училищното образование изпълнява и следните функции:

1. осигурява необходимия инструментариум за извършване на оценката на индивидуалните потребности на детето или ученика и определя процедурата и методиката за оценката;

2. проучва документите и информацията за детето или ученика, включително от изследвания и консултации при наличие на такива, и извършва наблюдение на детето или ученика в естествената му среда във връзка с провеждането на оценката;

3. всеки член на екипа извършва индивидуално оценка на потребностите на детето или ученика, попълва съответната част в Рамката за оценка на индивидуалните потребности на детето или ученика и изготвя писмен доклад, който представя на председателя на екипа в 3-дневен срок от извършването на оценката;

4. обсъжда проведената оценка и наблюдения на всеки член от екипа и формулира общо решение на екипа в протокол по време на общо заседание;

5. предлага чрез директора на детската градина или училището на регионалния екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални

образователни потребности да одобри или да не одобри предоставянето на допълнителната подкрепа за личностно развитие на децата и учениците;

6. определя вида, начините и формата на обучение на детето или ученика въз основа на оценката на индивидуалните му потребности;

7. разработва план за подкрепа на детето или ученика съобразно индивидуалните му потребности и координира изпълнението на плана. Планът се съхранява в документацията/личното образователно дело на детето или ученика и е неразделна част от документите на детската градина или училището;

8. до един месец от извършването на оценката на необходимостта от допълнителна подкрепа разработва индивидуални учебни планове и индивидуални учебни програми по един или повече учебни предмети за ученици със специални образователни потребности и за ученици с изявени дарби по чл. 95, ал. 1, т. 1 и 2 от Закона за предучилищното и училищното образование за съответната учебна година, когато такива са необходими, с информираното писмено съгласие на родителя/представителя на детето/лицето, което полага грижи за детето;

9. до един месец от извършването на оценката на необходимостта от допълнителна подкрепа разработва индивидуални учебни планове и индивидуални учебни програми за деца със специални образователни потребности и множество увреждания. В случай че учениците, за които се разработват такива програми, се обучават в центрове за специална образователна подкрепа, индивидуалните учебни планове и програми се разработват съвместно със специалистите от координиращите екипи на централите за специална образователна подкрепа. При изготвянето на индивидуални учебни планове и програми на ученици със сензорни и множество увреждания може да се потърси съдействието на специалисти от специалните училища за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания;

10. проследява динамиката в развитието на детето или ученика на всеки три месеца от учебното време през учебната година и при необходимост внася промени в плана за подкрепа и в индивидуалните учебни програми със съгласието на всички членове на екипа и с информираното писмено съгласие на родителя/представителя на детето/лицето, което полага грижи за детето;

11. работи с децата/учениците, с учителите, с родителите/представителите на децата/лицата, които полагат грижи за децата, за осъществяване на дейностите по допълнителната подкрепа за личностно развитие;

12. извършва консултативна дейност с децата/учениците, с учителите, с родителите/представителите на децата/лицата, които полагат грижи за децата, свързана с изпълнението на индивидуалните учебни програми;

13. извършва консултативна дейност с всички деца/ученици в групата в детската градина/в паралелката в училището, в която се обучават деца и ученици със специални образователни потребности, с учителите и родителите, насочена към приемане и приобщаване на децата и учениците със специални образователни потребности в общността на институцията;

14. провежда екипни срещи заедно с учителите и другите педагогически специалисти в детската градина и училището, свързана с изпълнението на плановете за подкрепа;

15. координира взаимодействието със социалния работник, водещ на случай от съответния отдел за закрила на детето – за деца и ученици в риск;

16. координира взаимодействието със съответните специалисти от лечебни заведения – за деца и ученици с хронични заболявания;

17. изготвя доклад до директора на детската градина или училището в 7-дневен срок след края на първия учебен срок и в 10-дневен срок след края на втория учебен срок на съответната учебна година, съдържащ оценка на развитието на детето или ученика, на постигнатите цели и на резултатите от обучението, на използваните специални педагогически средства и методи на работа, на изпълнението на плана за подкрепа на детето или ученика.

Чл. 130. Всеки специалист от екипа за подкрепа за личностно развитие на конкретно дете или ученик по чл. 128 може да участва в повече от един екип.

Чл. 131. Директорът на детската градина или училището изпраща решението на екипа за подкрепа за личностно развитие за предоставяне на допълнителна подкрепа за личностно развитие на детето или ученика със специални образователни потребности за одобрение от директора на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование в 3-дневен срок от извършването на оценката.

Чл. 132. Когато не може да формира екип за подкрепа за личностно развитие на дете или ученик със специални образователни потребности, директорът на детската градина или училището изпраща заявление до директора на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование за извършване на оценка на индивидуалните потребности на детето или ученика със специални образователни

потребности. Заявлението се изпраща в 3-дневен срок от установяването на необходимостта от извършване на оценката.

Раздел IV

Регионален екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности

Чл. 133. Регионален екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности се създава към всеки регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование.

Чл. 134. (1) Регионалният екип по чл. 133 се назначава в началото на всяка учебна година със заповед на директора на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование и работи целогодишно.

(2) Съставът на регионалния екип се определя съгласно чл. 190, ал. 2 от Закона за предучилищното и училищното образование.

(3) В състава на регионалния екип според индивидуалните потребности на децата и учениците може да се включват ресурсни учители, специални педагози, включително от центровете за специална образователна подкрепа, психолози, логопеди, включително от Държавния логопедичен център, рехабилитатори на слуха и говора, учители на деца с нарушено зрение, включително от специалните училища за ученици с увреден слух и с нарушено зрение, ерготерапевт и други специалисти при необходимост.

Чл. 135. (1) В изпълнение на функцията по чл. 190, ал. 3, т. 1 от Закона за предучилищното и училищното образование в 7-дневен срок от получаване на решенията на екипите за подкрепа за личностно развитие в детските градини и училищата по чл. 131 директорът на регионалния център за подкрепа на приобщаващото образование определя мобилен екип от състава на регионалния екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности, който на място в съответната детска градина или училище извършва следното:

1. разглежда подробно всички налични документи и се запознава с всички факти и обстоятелства във връзка с извършената оценка от екипа за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика;

2. извършва наблюдение на детето или ученика в естествената му среда;
3. обсъжда с родителя/представителя на детето/лицето, което полага грижи за детето, както и с екипа за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика, всички факти и обстоятелства, свързани с потребностите и възможностите на детето или ученика;
4. препоръчва на детската градина или училището и други мерки и дейности във връзка с осигуряването на допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности;
5. на основание на извършените дейности по т. 1-3 предлага на директора на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование да одобри или да не одобри предоставянето на допълнителната подкрепа по чл. 187, ал. 1, т. 2-5 от Закона за предучилищното и училищното образование на децата и учениците със специални образователни потребности.

(2) В 14-дневен срок от започване на работата на мобилния екип по ал. 1 директорът на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование одобрява или неodobрява предложението за предоставяне на допълнителната подкрепа на децата и учениците със специални образователни потребности, за което писмено уведомява директора на детската градина или училището.

Чл. 136. (1) В изпълнение на функцията по чл. 190, ал. 3, т. 2 от Закона за предучилищното и училищното образование в 7-дневен срок от получаване на заявлението по чл. 132 директорът на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование определя мобилен екип от състава на регионалния екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности, който на място в съответната детска градина или училище извършва оценка на индивидуалните потребности на детето или ученика със специални образователни потребности.

(2) На основание на извършената оценка по ал. 1 предлага на директора на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование да одобри или да не одобри предоставянето на допълнителната подкрепа на детето или ученика със специални образователни потребности.

(3) В 14-дневен срок от започване на работата на мобилния екип по ал. 1, а по изключение в случай на липсващи документи и информация в 30-дневен срок,

директорът на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование одобрява или неodobрява предложението за предоставяне на допълнителната подкрепа на детето или ученика със специални образователни потребности, за което писмено уведомява директора на детската градина или училището.

Чл. 137. (1) В изпълнение на функцията по чл. 190, ал. 3, т. 3 от Закона за предучилищното и училищното образование в 7-дневен срок от получаване на заявлението по чл. 77 на директора на регионалния център за подкрепа на процеса за приобщаващото образование определя мобилен екип от състава на регионалния екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности, който на място в съответната детска градина или училище извършва повторна оценка на индивидуалните потребности на детето или ученика със специални образователни потребности.

(2) На основание на извършената повторна оценка по ал. 1 предлага на директора на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование да одобри или да не одобри предоставянето на допълнителната подкрепа по чл. 187, ал. 1, т. 2-5 от Закона за предучилищното и училищното образование на детето или ученика със специални образователни потребности.

(3) В 14-дневен срок от започване на работата на мобилния екип по ал. 1, а по изключение в случай на липсващи документи и информация в 30-дневен срок, директорът на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование одобрява или неodobрява предложението за предоставяне на допълнителната подкрепа на детето или ученика със специални образователни потребности, за което писмено уведомява директора на детската градина или училището.

(4) В случай на неодобрение на оценката на екипа за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика в детската градина или училището и на базата на извършената своя оценка регионалният екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности изготвя съвместно с екипа за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика план за подкрепа, както и участва със свой представител в екипа за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика с цел проследяване изпълнението на плана и на напредъка на детето или ученика.

(5) Регионалният екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности задължително обсъжда с родителя/представителя на детето/лицето, което полага грижи за детето, резултатите от извършената повторна оценка, запознава го с изготвения план по ал. 4 и изисква писменото му съгласие за предоставянето на планираната допълнителна подкрепа.

Чл. 138. (1) Регионалният екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности приема заявления до 15 септември на съответната учебна година за първия учебен срок или до началото на втория учебен срок на съответната учебна година от родители/представители на децата/лицата, които полагат грижи за децата, или от директори на детски градини и училища за насочване на деца и ученици със специални образователни потребности в специални училища за ученици със сензорни увреждания или в центрове за специална образователна подкрепа.

(2) Към заявленията по ал. 1 родителят/представителят на детето/лицето, което полага грижи за детето, или директорът прилага документи, свързани с обучението на детето или ученика, с извършена оценка на индивидуалните му потребности от екип за подкрепа за личностно развитие в детската градина или училището, както и медицински, социални или други документи, свързани със здравословното и емоционалното състояние на детето или ученика.

(3) Регионалният екип извършва оценка на индивидуалните потребности на децата и учениците във връзка с насочването им в училищата и центрове по ал. 1 на мястото, където е детето или ученикът – в детската градина, в училището, в някои медицински случаи в дома на детето или в лечебно заведение, в социални услуги в общността, а при желание на родителя/представителя на детето/лицето, което полага грижи за детето – в регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование, като:

1. се запознава подробно с фактите и обстоятелствата и с всички налични документи;
2. извършва наблюдение на детето или ученика и при необходимост прилага подходящ инструментариум за оценка;
3. обсъжда с родителя/представителя на детето/лицето, което полага грижи за детето, както и с екипа за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика,

всички обстоятелства, свързани с потребностите и възможностите на детето или ученика.

(4) В 30-дневен срок от подаването на заявлението на родителя/представителя на детето/лицето, което полага грижи за детето, или на директора регионалният екип изготвя мотивирано становище във връзка с извършената оценка за насочване за обучение в специално училище за ученици със сензорни увреждания или в център за специална образователна подкрепа, както и за възможностите за обучение в общообразователна среда, с конкретни препоръки за обучението и допълнителната подкрепа за личностно развитие на детето или ученика.

(5) На основание на мотивираното становище на регионалния екип по т. 4 директорът на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование одобрява или неodobрява насочването на детето или ученика в специално училище за ученици със сензорни увреждания или в център за специална образователна подкрепа.

(6) Регионалният екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности задължително запознава и обсъжда подробно с родителя/представителя на детето/лицето, което полага грижи за детето, оценката и препоръките си.

(7) Решение за мястото на обучение на детето или ученика се взема от родителя/представителя на детето/лицето, което полага грижи за детето.

Чл. 139. (1) Регионалният екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности отлага по обективни причини от задължително обучение в първи клас за една учебна година деца със специални образователни потребности след постъпило заявление от родителя/представителя на детето/лицето, което полага грижи за детето.

(2) Решението за отлагане по ал. 1 се взема в срок до 30 май на всяка календарна година на основание протокол от лекарска консултативна комисия и/или на други документи и информация за детето или ученика, включително от изследвания и консултации, и въз основа на наблюдение на детето или ученика.

(3) Оценката за необходимостта от отлагане на постъпването в първи клас се извършва в детската градина, училището, регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование, а в някои медицински случаи – в дома на детето или в лечебно заведение.

(4) До постъпването на детето в първи клас по предложение на регионалния екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности в групата за задължително предучилищно образование в детската градина или в училището за него се осигурява допълнителна подкрепа за личностно развитие съобразно индивидуалните му потребности.

Чл. 140. (1) Регионалният екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности консултира ученици и родители за възможностите за продължаване на образованието на ученици със специални образователни потребности след завършен VII и X клас с удостоверение за завършен клас.

(2) Регионалният екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности информира учениците и родителите по ал. 1 за държавния и за допълнителния план-прием, за професиите и специалностите, в които може да се насочат за обучение ученици със специални образователни потребности след завършен VII и X клас с удостоверение за завършен клас.

Чл. 141. Регионалният екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности извършва преценка на обучението на ученици по чл. 111, ал. 5 от Закона за предучилищното и училищното образование, настанени в болници.

Чл. 142. Регионалният екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности предоставя методическа подкрепа на екипите за подкрепа на личностното развитие в детската градина или училището, свързана с организацията и предоставянето на допълнителната подкрепа за личностно развитие на деца и ученици със специални образователни потребности.

Глава четвърта

ИНДИВИДУАЛНИ УЧЕБНИ ПЛАНОВЕ И ИНДИВИДУАЛНИ УЧЕБНИ ПРОГРАМИ НА УЧЕНИЦИ СЪС СПЕЦИАЛНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОТРЕБНОСТИ И НА УЧЕНИЦИ С ИЗЯВЕНИ ДАРБИ

Чл. 143. (1) За ученици със специални образователни потребности, които се обучават в дневна, вечерна, комбинирана, дистанционна форма или в дуална система на обучение, и за ученици с изявени дарби, които се обучават в комбинирана,

дистанционна форма или в дуална система на обучение, при необходимост се разработва индивидуален учебен план въз основа на рамковия, типовия или училищния учебен план.

(2) Индивидуалният учебен план по ал. 1 се утвърждава със заповед на директора на училището и изпълнението му се контролира ежемесечно от регионалното управление на образованието.

(3) В случай че за ученици с изявени дарби, които се обучават по индивидуален учебен план в комбинирана форма или в дуална система за обучение, е необходимо осигуряване на квалифицирани специалисти за допълнителна подкрепа в съответната област – науки, технологии, изкуства, спорт и други, както и осигуряване на подходяща физическа среда, обзавеждане, оборудване, материали и консумативи, за определени дейности, свързани с допълнителната подкрепа за личностното им развитие, директорът на училището ги насочва към центрове за подкрепа за личностно развитие, към Националния дворец на децата или към друга образователна институция, отговаряща на изискванията. В индивидуалния учебен план на ученика се предвиждат часове за дейностите за допълнителна подкрепа, които се провеждат в съответната институция.

Чл. 144. (1) Индивидуалният учебен план разпределя учебното време между учебните предмети и/или модули за придобиване на училищната подготовка.

(2) Според потребностите, възможностите и способностите на учениците със специални образователни потребности и на учениците с изявени дарби в индивидуалния учебен план се допуска:

1. отсъствие в раздел А на учебния предмет физическо възпитание и спорт, когато обучението на ученика по него е невъзможно и това е доказано с медицински документ;

2. отсъствие в раздел А и/или в раздел Б на учебни предмети, когато обучението на ученика по тях е невъзможно и въз основа на медицински документ екипът за подкрепа за личностно развитие е препоръчал съответните предмети да не се изучават – за учениците със специални образователни потребности;

3. намален брой учебни часове по един, повече или по всички учебни предмети, като намаляването в основната степен на образование не може да бъде повече от 50%, а в средната степен на образование – не може да бъде повече от 70% за всеки отделен учебен предмет.

(3) Индивидуалният учебен план съдържа:

1. броя на учебните седмици по класове;
2. наименованията на учебните предмети и седмичния брой часове по учебни предмети и/или модули.

(4) За ученици, които се обучават по индивидуален учебен план и желаят да завършат в други срокове обучението си, се допуска изключение от общият брой учебни седмици за една учебна година, като намаляването или увеличаването на броя на учебните седмици не може да надвишава 50% от съответния брой учебни седмици, определени с държавния образователен стандарт за учебния план.

(5) В пояснителни бележки към индивидуалния учебен план се определят:

1. място за провеждане на обучението – в училище, в център за подкрепа за личностно развитие – център за специална образователна подкрепа, в домашни или в болнични условия;
2. календарен график на обучението по дати и часове;
3. специфичните методи на обучение, включително формите и методите за проверка и оценка, когато има такива специфики.

(6) Индивидуалният учебен план се разработва за учебна година с изключение на случаите, предвидени в държавния образователен стандарт за учебния план.

(7) Индивидуалният учебен план се обсъжда и приема от педагогическия съвет и се утвърждава от директора на училището.

Чл. 145. (1) За обучението по всеки учебен предмет от индивидуалния учебен план екипът за подкрепа за личностно развитие на ученика разработва индивидуална учебна програма, която се утвърждава от директора на училището.

(2) За обучението по всеки учебен предмет от индивидуалния учебен план на учениците с умствена изостаналост и множество увреждания, които се обучават в центрове за специална образователна подкрепа, екипът за подкрепа за личностно развитие на ученика в училището разработва индивидуална учебна програма след оценка на индивидуалните потребности на ученика от координиращия екип в центъра за специална образователна подкрепа, която се утвърждава от директора на училището.

(3) В индивидуалната учебна програма се конкретизират целите и компетентностите на учениците като очаквани резултати от обучението по съответния учебен предмет:

1. знанията, уменията и отношенията, които трябва да бъдат усвоени в съответствие с индивидуалните потребности и възможности на ученика;

2. стимулиране на цялостното развитие на ученика;

3. развитие на социални умения и на умения за самостоятелен живот, успешна социална и професионална реализация.

(4) Индивидуалните учебни програми се разработват в съответствие със следните основни принципи:

1. спазване правата на детето или ученика;

2. индивидуален и диференциран подход;

3. комплексно въздействие на планираните дейности;

4. екипност при изпълнението на програмата;

5. етапност на планираните дейности;

6. приемственост и системност.

Чл. 146. Индивидуалните учебни програми на учениците със специални образователни потребности се разработват въз основа на държавния образователен стандарт за общообразователната подготовка, на учебните програми по общообразователните учебни предмети, на учебните програми по специалните учебни предмети – за ученици със сензорни увреждания, и са съобразени с индивидуалните потребности и възможности на всеки ученик.

Чл. 147. (1) Индивидуалната учебна програма по съответния учебен предмет от индивидуалния учебен план се изготвя въз основа на докладите на членовете на екипа за подкрепа за личностно развитие за потребностите и възможностите на ученика.

(2) За учениците, които се обучават в центрове за специална образователна подкрепа, индивидуалната учебна програма по съответния учебен предмет от индивидуалния учебен план се изготвя въз основа на докладите на членовете на екипа за подкрепа за личностно развитие за потребностите и възможностите на ученика съвместно с координиращия екип в центъра за специална образователна подкрепа.

Чл. 148. Родителят/представителят на детето/лицето, което полага грижи за детето, се запознава с индивидуалните учебни програми и изразява писмено съгласие за прилагането им.

Чл. 149. Учениците с нарушено зрение и множество увреждания се обучават по следните индивидуални учебни програми:

1. по общообразователните учебни предмети – български език и литература, математика, околен свят, човекът и обществото, изобразително изкуство/тактилно творчество, музика, физическо възпитание и спорт/ЛФК;

2. по специалните учебни предмети – зрително подпомагане, ориентиране и мобилност, полезни умения и социални умения.

Чл. 150. Общообразователната подготовка се осъществява в хода на цялото училищно обучение и обхваща следните адаптирани за ученици с нарушено зрение и множество увреждания ключови компетентности:

1. основни компетентности в областта на българския език. Умение за общуване – вербални и невербални начини за комуникация;

2. фрагментарни умения за общуване на чужди езици – вербални и невербални;

3. елементарни математически представи и понятия;

4. елементарни познания в областта на природните науки и технологиите;

5. фрагментарна дигитална компетентност;

6. умения за учене;

7. умения за социализация. Социални и граждански познания;

8. възможности за вземане на решения и за прилагането им;

9. културни познания и умения за изразяване чрез творчество;

10. нагласи за здравословен начин на живот и спорт.

Чл. 151. (1) Индивидуалните учебни програми се разработват в съответствие с учебното съдържание по общообразователните учебни предмети и са съобразени с индивидуалните потребности и възможности на учениците с нарушено зрение и множество увреждания.

(2) Индивидуалните учебни програми по ал. 1 се разработват съгласно следните рамкови изисквания:

1. учебният предмет български език и литература развива уменията за общуване – вербално и невербално, поставя основите за развитие на речта – устна, жестова или символна. Изучава се до 5 часа седмично;

2. учебният предмет математика е пряко свързан с овладяване на елементарни математически представи и понятия. Изучава се до 4 часа седмично;

3. учебният предмет околен свят формира адекватни представи за природата и околната среда. Изучава се до 2 часа седмично;

4. учебният предмет човекът и обществото способства за установяване на отношение към възприеманите социални явления, навици на поведение и активно възпроизводство на социалния опит в общуването и взаимодействието, съответстващи на обществените норми, възприемане на самия себе си и на явленията в собствения и в обществения живот. Изучава се до 2 часа седмично;

5. учебният предмет музика предоставя възможност за формиране на умения за слушане на музика и стимулиране на позитивни емоции и преживявания, развива метроритмичния усет. Изучава се до 3 часа седмично;

6. учебният предмет изобразително изкуство/тактилно творчество е насочен към провокиране на творческата активност, развиване на двигателната фино-моторна ритмика и създава умения за изразяване на естетически преживявания и отношения. Изучава се до 3 часа седмично;

7. чрез учебния предмет физическо възпитание и спорт/ЛФК се развиват умения за координация на движенията, обследване на пространството, активност при придвижване и участие в колективни игри. Изучава се до 3 часа седмично.

Чл. 152. Учениците с увреден слух и множество увреждания се обучават по следните индивидуални учебни програми:

1. по общообразователните учебни предмети – български език и литература, математика, околна среда, човекът и обществото, изобразително изкуство, музика/музикални стимулации и физическо възпитание и спорт/ЛФК, разпределени в 3 нива по степен на сложност;
2. по специалните учебни предмети – индивидуална рехабилитация на слуха и говора, развитие на речта, фонетична ритмика, моторика, музикални стимулации, произношение, реч и предметна дейност.

Чл. 153. Общообразователната подготовка се осъществява в хода на цялото училищно обучение и обхваща следните адаптирани за ученици с увреден слух и множество увреждания ключови компетентности:

1. основни компетентности в областта на българския език. Умение за общуване – вербални и невербални начини за комуникация;
2. фрагментарни умения за общуване на чужди езици – вербални и невербални;
3. елементарни математически представи и понятия;
4. елементарни познания в областта на природните науки и технологиите;
5. фрагментарна дигитална компетентност;

6. умения за учене;
7. умения за социализация; социални и граждански познания;
8. възможности за вземане на решения и за прилагането им;
9. културни познания и умения за изразяване чрез творчество;
10. нагласи за здравословен начин на живот и спорт.

Чл. 154. (1) Индивидуалните учебни програми се разработват в съответствие с учебното съдържание по общообразователните учебни предмети и са съобразени с индивидуалните потребности и възможности на учениците с увреден слух и множество увреждания.

(2) Индивидуалните учебни програми по ал. 1 се разработват съгласно следните рамкови изисквания:

1. учебният предмет български език и литература развива уменията за общуване – вербално и невербално, поставя основите за развитие на речта – устна, жестова или символна. Изучава се до 5 часа седмично;

2. учебният предмет математика е пряко свързан с овладяване на елементарни математически представи и понятия. Изучава се до 3 часа седмично;

3. учебните предмети околна среда и човекът и природата формират адекватни представи за природата и околната среда. Изучава се до 2 часа седмично;

4. учебният предмет човекът и обществото способства за установяване на отношение към възприеманите социални явления и навици на поведение и активно възпроизводство на социалния опит в общуването и взаимодействието, съответстващи на обществените норми, възприемане на самия себе си и на явленията в собствения и в обществения живот. Изучава се до 2 часа седмично;

5. учебният предмет музика/жестова интерпретация на песни и ритъм предоставя възможност за формиране на умения за възприемане на ритмови структури и стимулиране на позитивни емоции и преживявания. Изучава се до 1 час седмично;

6. учебният предмет изобразително изкуство е насочен към провокиране на творческата активност, развиване на двигателната фино-моторна ритмика и създава умения за изразяване на естетически преживявания и отношения. Изучава се до 2 часа седмично;

7. чрез учебния предмет физическо възпитание и спорт/ЛФК се развиват умения за координация на движенията, обследване на пространството, активност при придвижване и участие в колективни игри. Изучава се до 3 часа седмично;

8. учебният предмет технологии и предприемачество развива умения за осъзнаване и прилагане на технологиите в реалния живот Изучава се до 3 часа седмично.

Чл. 155. Учебното време на учениците с нарушено зрение и множество увреждания и на учениците с увреден слух и множество увреждания се определя съгласно броя на учебните седмици, заложен в държавния образователен стандарт за учебния план за съответния клас.

Чл. 156. (1) В края на първия учебен срок се извършва преглед на резултатите от обучението по индивидуалната учебна програма, като се отразява постигнатото равнище на компетентности на ученика. При необходимост екипът за подкрепа за личностно развитие на ученика с нарушено зрение и множество увреждания или на ученика с увреден слух и множество увреждания актуализира индивидуалната учебна програма.

(2) Прегледът по ал. 1 се извършва от класния ръководител съвместно с екипа за подкрепа за личностно развитие на ученика.

Чл. 157. (1) Оценка на учениците с нарушено зрение и множество увреждания и на учениците с увреден слух и множество увреждания, обучавани по индивидуални учебни програми, се извършва в съответствие с чл. 120, ал. 1, т. 7 от Закона за предучилищното и училищното образование.

(2) При оценяването на ученика с нарушено зрение и множество увреждания и на ученика с увреден слух и множество увреждания екипът за личностно развитие използва различни методи, подходи, критериално съотнесени чек-листове и методики за вербално и невербално оценяване, например PECS, Макатон, комуникация „ръка в ръка“, Тадома-метода, методика за оценка на индивидуалните потребности на деца и ученици с множество увреждания, методика на Татъзов, методики Манова-Томова, методика за функционална оценка и работа с деца с умствена изостаналост и аутистичен спектър на развитие, тест Бине-Терман и други.

Чл. 158. Учениците с умствена изостаналост и множество увреждания се обучават по следните индивидуални учебни програми:

1. по общообразователните учебни предмети – български език и литература, математика, роден край, околна среда, човекът и природата, човекът и обществото, биология и здравно образование, история и цивилизации, география и икономика, технологии и предприемачество, информатика, информационни технологии и

компютърно моделиране, изобразително изкуство, музика, физическо възпитание и спорт/ЛФК;

2. за индивидуални и групови терапии и рехабилитации.

Чл. 159. Общообразователната подготовка на децата и учениците с умствена изостаналост и множество увреждания обхваща следните ключови компетентности:

1. основни компетентности в областта на българския език. Умение за общуване – вербални и невербални начини за комуникация;

2. елементарни математически представи и понятия;

3. елементарни познания в областта на природните науки и технологиите;

4. фрагментарна дигитална компетентност;

5. умения за учене;

6. умения за социализация; социални и граждански познания;

7. възможности за вземане на решения и за прилагането им;

8. културни познания и умения за изразяване чрез творчество;

9. нагласи за здравословен начин на живот и спорт.

Чл. 160. (1) Индивидуалните учебни програми се разработват в съответствие с учебното съдържание по общообразователните учебни предмети и са съобразени с индивидуалните потребности и възможности на учениците с умствена изостаналост и множество увреждания.

(2) Индивидуалните учебни програми по ал. 1 се разработват съгласно следните рамкови изисквания:

1. учебният предмет български език и литература развива уменията за общуване – вербално и невербално, поставя основите за развитие на речта – устна или символна. Изучава се до 5 часа седмично;

2. учебните предмети математика, човекът и природата, биология и здравно образование, технологии и предприемачество са пряко свързани с развиване на сензорни способности и овладяване на сензорни еталони и елементарни математически представи и понятия. Учебният предмет математика се изучава до 3 часа седмично, а останалите – до 2 часа седмично;

3. учебните предмети роден край, околна среда, човекът и обществото, история и цивилизации, география и икономика и гражданско образование способстват за установяване на отношение към възприеманите социални явления, за овладяване на навици на поведение и активно възпроизводство на социалния опит в общуването и

взаимодействието, съответстващи на обществените норми, за възприемане на самия себе си и на явленията в собствения и в обществения живот, за поставяне на основите на социалните и гражданските компетентности. Изучават се до 2 часа седмично;

4. учебните предмети информатика, информационни технологии и компютърно моделиране са основополагащи за придобиване на основни дигитални компетентности. Изучават се до 2 часа седмично;

5. учебните предмети изобразително изкуство и музика предоставят възможности за развиване на двигателната фино-моторна ритмика и метро-ритмичния усет, за изразяване на естетически преживявания и отношения, за стимулиране на позитивни емоции и придобиването на културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество/съпреживяване. Изучават се до 3 часа седмично;

6. учебният предмет технологии и предприемачество е насочени към придобиване на практически личностни умения за самостоятелен и независим живот. Изучават се до 2 часа седмично;

7. чрез учебния предмет физическо възпитание и спорт/ЛФК се развиват умения за координация на движенията, обследване на пространството, активност при придвижване и участие в колективни игри. Изучава се до 3 часа седмично;

8. чрез индивидуалните и групови терапии и рехабилитации се предоставя възможност за индивидуална сензорна рехабилитация, формиране на фонематичен слух, развитие на говора, произношение, реч, фонематична ритмика, обща и фина моторика, музикални стимулации, психологически и арттерапии, предметна дейност;

Чл. 161. (1) Учебното време на учениците с умствена изостаналост и множество увреждания, които се обучават в центрове за специална образователна подкрепа, се определя съгласно броя на учебните седмици, заложен в държавния образователен стандарт за учебния план за съответния клас.

(2) Броят на учебните часове в индивидуалния учебен план на ученик с умствена изостаналост и множество увреждания за всеки учебен предмет не може да е по-голям от броя на учебните часове за всеки учебен предмет в училищния учебен план, като общият брой на учебните часове в индивидуалния учебен план не може да е повече от 21 учебни часа седмично.

Чл. 162. (1) В края на първия срок се извършва преглед на резултатите от обучението по индивидуалната учебна програма, като се отразява постигнатото равнище на компетентности на ученика с умствена изостаналост и множество

увреждания. При необходимост координиращият екип в центъра за социална образователна подкрепа предлага на координатора на училището актуализиране на индивидуалната учебна програма по един или повече учебни предмети от индивидуалния учебен план на ученика.

(2) Актуализирането на индивидуалната учебна програма по ал. 1 се извършва по реда на нейното приемане.

Чл. 163. (1) Оценяването на учениците с умствена изостаналост и множество увреждания, обучавани по индивидуални учебни програми, се извършва в съответствие с чл. 120, ал. 1, т. 7 от Закона за предучилищното и училищното образование.

(2) При оценяването на ученици с умствена изостаналост и множество увреждания координиращият екип в центъра за специална образователна подкрепа използва различни методи, подходи, критериално съотнесени с чек-листове и методики за вербално и невербално оценяване, например: PECS, Макатон, методика за оценка на индивидуалните потребности на деца и ученици с множество увреждания, методика за функционална оценка и работа с деца с умствена изостаналост и аутистичен спектър на развитие, тест Бине-Терман и други.

Глава пета

ОБУЧЕНИЕ НА ДЕЦА И УЧЕНИЦИ СЪС СПЕЦИАЛНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОТРЕБНОСТИ В СПЕЦИАЛНИТЕ УЧИЛИЩА ЗА ОБУЧЕНИЕ И ПОДКРЕПА НА УЧЕНИЦИ СЪС СЕНЗОРНИ УВРЕЖДАНЯ И В ЦЕНТРОВЕТЕ ЗА СПЕЦИАЛНА ОБРАЗОВАТЕЛНА ПОДКРЕПА

Раздел I

Условия и ред за организиране на обучението на деца и ученици в специални училища за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания

Чл. 164. (1) Специалните училища за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания – увреден слух или нарушено зрение, функционират като институции във връзка и взаимодействие с другите институции в системата на предучилищното и училищното образование, със специализираните институции за

деца, със социалните услуги в общността, с родителите/представителите на децата/лицата, които полагат грижи за децата, и с обществото.

(2) Дейността на специалните училища по ал. 1 е насочена към:

1. обучение, осигуряващо успешна социална интеграция и професионална реализация на децата и учениците със сензорни увреждания;
2. подготовка за включване на децата и учениците със сензорни увреждания в общообразователна среда;
3. ресурсно подпомагане на деца и ученици със сензорни увреждания.

Чл. 165. (1) Обучението на децата с нарушено зрение и на децата с увреден слух от 0 до 6 години се осъществява съгласно държавния образователен стандарт за предучилищното образование, стандарти за ранно детско развитие, приети с наредба на министъра на здравеопазването и министъра на образованието и науката, и по индивидуални програми за ранно въздействие и ранна рехабилитация, утвърдени от директорите на училищата за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания.

(2) Обучението на учениците с нарушено зрение и на учениците с увреден слух в специалните училища се осъществява в съответствие с:

1. училищни и индивидуални учебни планове съгласно държавния образователен стандарт за учебния план, утвърдени от директора на училището;
2. учебни програми по общообразователните учебни предмети съгласно държавния образователен стандарт за общообразователната подготовка;
3. индивидуални учебни програми, разработени от учителите по съответните учебни предмети и от специалистите в екипа за подкрепа за личностно развитие на ученика съгласно учебните програми по общообразователните учебни предмети, съобразени с индивидуалните потребности и възможности на ученика и утвърдени от директора на училището;
4. учебни програми по специалните учебни предмети, утвърдени от министъра на образованието и науката - индивидуална рехабилитация на слуха и говора, развитие на речта, развитие на речта и произношение, фонетична ритмика, моторика, музикални стимулации, реч и предметна дейност;
5. познавателни книжки, учебници и учебни комплекти по специалните учебни предмети, утвърдени от министъра на образованието и науката, в т.ч. адаптирани познавателни книжки, учебници и учебни комплекти на брайлов шрифт;

6. учебни планове и програми за професионално образование и обучение за ученици със сензорни увреждания съгласно Закона за професионалното образование и обучение и държавния образователен стандарт за придобиването на квалификация по професия.

Чл. 166. Учебните програми по специалните учебни предмети на учениците с нарушено зрение и на учениците с увреден слух се разработват в съответствие със следните основни принципи:

1. гъвкавост на програмите;
2. качество на обучението;
3. баланс на знанията по специалните учебни предмети и уменията за самостоятелен и независим живот;
4. партньорство между учителите по различните учебни предмети, както и между учител-ученик и учител-родител;
5. приложимост на програмите.

Чл. 167. (1) Учебната програма по специалния учебен предмет индивидуална рехабилитация на слуха и говора е насочена към:

1. приложение на специфични методи и подходи за формиране на правилна артикулация;
2. овладяване на прозодичните компоненти на речта – интонация, темп, ударение.
3. формиране на речево дишане и правилна фонация;
4. развитие на слуховото възприятие;
5. адаптиране към персоналното звукоусилващо устройство – личен слухов апарат, кохлеарен имплант, FM-система;
6. развитие на граматически правилна реч;
7. стимулиране на функциите на запазените анализатори;
8. обогатяване на активния и пасивния речник;

(2) Учебната програма по специалния учебен предмет развитие на речта е насочена към:

1. развитие на диалогичната форма на словесната реч;
2. развитие на свързаната реч;
3. овладяване на писмената форма на речта - четене и писане;
4. формиране на умения за четене с разбиране;

5. повишаване на интереса и мотивацията на учениците да използват словесните средства в

процеса на комуникация и обучение;

6. създаване на речева среда за приложение на овладяните речеви умения в реални условия;

7. осъществяване на връзка между обучението по словесна реч с организираната дейност на децата (учебна, битова, игрова, практическа);

8. развитие на речевото мислене;

9. усвояване на речевия етикет и правилни модели на поведение;

10. формиране на комуникативна компетентност.

11. формиране на умения за зрително възприемане на речта на околните (отчитане).

(3) Учебната програма по специалния учебен предмет фонетична ритмика е насочен към:

1. поставяне основите за формирането и развитието на словесната реч по отношение на темп, динамика и ритъм чрез изпълнение на подходящи упражнения и игри;

2. създаване на умения за синхронизиране на мускулното напрежение в движението с височината и силата на гласа на детето;

3. изграждане на умения за възприемане силата на звука зрително, вибрационно и слухово, както и чрез постепенното ограничаване на анализаторите;

4. създаване на умения за диференцирано възприемане на словесните команди;

5. развитие на зрителното и слуховото внимание и тактилно-вибрационното възприятие;

6. създаване на умения за ориентиране във важни музикално-изразни средства като динамика, темп, ритъм, различни видове ударения – метрично, преходно, съчетани със звукове, срички и думи;

7. формиране на умения за слухово, зрително и вибрационно възприемане на речта;

8. стимулиране на детското творчество чрез активизиране на импровизационните и артистични изяви на учениците;

9. подпомагане общия процес на развитие на речта и комуникация на глухото дете в среда на чуващи.

(4) Учебната програма по специалния учебен предмет моторика е насочена към:

1. формиране у детето и ученика на представи за многообразието на ритмовите движения;

2. установяване на отношение към специфични дейности, насочени към развитие на моториката;

3. преодоляване на трудностите, свързани с вестибуларния апарат;

4. развитие на фината моторика.

(5) Учебната програма по специалния учебен предмет музикални стимулации е насочена към:

1. създаване на музикално-двигателни образи;

2. формиране на умение за ориентирене в пространството и хармонично движение заедно с другите;

3. развитие на слуховата перцепция у учениците с увреден слух;

4. формиране и развитие на метроритмично чувство;

5. овладяване интонационните модели на речта;

6. стимулиране на остатъчния слух;

7. формиране на умения за естествена фонация;

8. изграждане на умения за речево дишане;

9. изграждане на умения за баланс, ритъм и координация;

10. формиране на сензорни и моторни умения;

11. стимулиране на умствените способности за запаметяване, внимание, вокален контрол;

12. слухо-зрителна и слухова перцепция на темпо, метроритъм и динамика;

13. балансирано развитие на интелектуалния и емоционалния потенциал на слухоувредените ученици;

14. формиране на умения за разграничаване на различни ритъмни структури;

(6) Учебната програма по специалния учебен предмет развитие на речта и произношение е насочена към:

1. работа върху произношение на звуковете;

2. работа върху смислово свързани речеви единици;

3. работа върху текст – самостоятелно създаване на продукция от детето.

(7) Учебната програма по специалния учебен предмет по реч и предметна дейност е насочена към:

1. развитие на монологичната и диалогичната реч в процеса на предметно-практически дейности;
2. формиране на житейски понятия, начални манипулативни умения и развитие на способности за конструктивно-практическа дейност;
3. обогатяване на речниковия фонд и обучение по словесна реч, като средство за общуване и развитие на мисленето;
4. преход от нагледно-образно и нагледно-действено към словесно и логическо мислене;
5. осигуряване на богата на речеви стимулации среда;
6. развитие на зрителните възприятия и обогатяване на образното мислене;
7. разширяване на уменията и сръчностите при изработката на разнообразни предмети;
8. развитие на представите и въображението;
9. формиране на познавателни, практически и комуникативни умения;
10. повишаване интереса и мотивацията на учениците за използване на словесни средства в процеса на комуникация и обучение.

Чл. 168. (1) Учебната програма по специалния учебен предмет зрителното подпомагане е насочена към:

1. формиране на елементарни зрителни умения;
2. формиране на зрителни умения върху мултисензорна основа;
3. обучение за използване на оптични средства.

(2) Учебната програма по специалния учебен предмет ориентиране и мобилност е насочена към:

1. развитие на функциите на запазените анализатори;
2. обучение за мобилност в малко пространство;
3. обучение за мобилност в голямо пространство.

(3) Учебната програма по специалния учебен предмет полезни умения е насочена към:

1. формиране на общопознавателни умения;
2. формиране на всекидневни умения;
3. формиране на социални умения.

Чл. 169. (1) В специалните училища за ученици с увреден слух и за ученици с нарушено зрение може да се формират яслени групи и групи за предучилищно образование, като:

1. специалните училища по ал. 1 на териториален принцип осигуряват за децата с увреден слух и за децата с нарушено зрение, които се обучават в институциите в системата на предучилищното и училищното образование, обучение по специалните предмети като допълни форми на педагогическо взаимодействие;

2. организацията на предучилищното образование включва основни и допълнителни форми на педагогическо взаимодействие, включително обучение по специалните предмети, а в неучебното време – само допълнителни форми на педагогическо взаимодействие;

3. допълнителните форми на педагогическо взаимодействие включват обучение по специалните предмети за всяка възрастова група;

4. допълнителни форми на педагогическо взаимодействие за деца, обучаващи се в специалните училища по ал. 1 или в детски градини по чл. 35 от Закона за предучилищното и училищното образование, се осигуряват от специалното училище на териториален принцип. Те могат да бъдат индивидуални и/или групови;

5. компетентностите са дефинирани като очаквани резултати от обучението за всяка възрастова група по образователни направления съгласно държавния образователен стандарт за предучилищното образование, както и по специалните предмети за всяка възрастова група;

6. специалните предмети в предучилищното образование са групови и индивидуални. Занятията по индивидуална рехабилитация на слуха и говора се провеждат ежедневно по 30 минути за всяко дете, индивидуалните занятия по музикални стимулации се провеждат 3 пъти седмично, индивидуалните занятия по фонетична ритмика – 3 пъти седмично;

7. във времето от 1 юни до 14 септември на съответната календарна година не се провеждат педагогически ситуации. За децата, които се обучават в детски градини или в специални училища за ученици с увреден слух, в този период се осигурява пробна рехабилитация на слуха и говора, която се провежда в специалното училище.

(2) В специалните училища по ал. 1 може да се формират групи или паралелки за деца и ученици с множество увреждания.

(3) В специалните училища по ал. 1 може да се откриват паралелки за професионално образование и обучение.

(4) В специалните училища по ал. 1 може да се откриват паралелки за профилирана подготовка, в т.ч. по профилите музика, изобразително изкуство, физическо възпитание и спорт.

Чл. 170. (1) В специалните училища за обучение и подкрепа на ученици с нарушено зрение може да се обучават:

1. деца и ученици с тотална слепота със зрителна острота 0;
2. деца и ученици с перцепция на светлина (светлоусещане) със зрителна острота от 0 до 0,01;
3. частично виждащи деца и ученици със зрителна острота от 0,01 до 0,04 с корекция на по-добре виждащото око и зрително поле до 10 градуса;
4. слабовиждащи деца и ученици със зрителна острота между 0,05 и 0,2 на по-добре виждащото око или зрително поле до 20 градуса;
5. деца и ученици, които имат по-висока зрителна острота от 0,2, но съществува увреждане на други зрителни функции, като: рязко стеснено полезрение, силно увредено цветоусещане или очно заболяване, злокачествено късогледство, дегенериране на ретината глаукома и други, поради което зрението прогресивно намалява;
6. деца и ученици с нарушено зрение, с множество увреждания, сляпо-глухи, чиято зрителна острота и зрително поле не позволяват да се обучават в други специални училища.

(2) Учителите-специални педагози на деца и ученици в училищата по ал. 1 може да работят с деца и ученици с нарушено зрение, които се обучават в детските градини по чл. 35 и в училищата по чл. 38, ал. 1 и чл. 39, ал. 2, т. 1-3 от Закона за предучилищното и училищното образование.

Чл. 171. (1) В специалните училища за обучение и подкрепа на ученици с увреден слух може да се обучават:

1. слабочуващи деца и ученици с едностранна или двустранна загуба на слуха от 16 dB на по-добре чуващото ухо, при които спецификата на заболяването изисква специфична работа, като например при рекруитман – внезапно повишаване на прага на чувствителност на болката при много тихи звуци и липса на реакция понякога при силни звуци и други;

2. деца и ученици, които са слабочуващи до 16 dB на по-добре чуващото ухо, но със съществуващо увреждане, поради което слухът прогресивно намалява;

3. деца и ученици с увреден слух с долна граница на загуба на слуха над 30 dB;

4. деца и ученици с увреден слух и с множество увреждания, сляпо-глухи, слуховата загуба на които е такава, че не позволява да се обучават в специални училища за обучение и подкрепа на ученици с нарушено зрение;

5. деца и ученици с увреден слух с дегенеративни злокачествени заболявания;

6. деца и ученици с увреден слух с кохлеарни импланти и с конвенционални слухови апарати, както и такива, за които е противопоказно слухопротезиране, като например рекруитман, непоносимост към личен слухов апарат и други.

7. невербални деца и ученици с комуникативни нарушения, за които е препоръчително и единствено възможно обучение и комуникация чрез овладяване на жестов език.

(2) Рехабилитаторите на слуха и говора в училищата по ал. 1 могат да работят с деца и ученици с увреден слух, които се обучават в детските градини по чл. 35 и в училищата по чл. 38, ал. 1 и чл. 39, ал. 2, т. 1-3 от Закона за предучилищното и училищното образование по 30 минути ежедневно за децата, както и за учениците от I до VII клас, и по 45 минути два пъти седмично за учениците от VIII до XII клас.

(3) Работата с децата и учениците с увреден слух в детските градини и училищата по ал. 2 се провеждат по график, утвърден от директора на специалното училище за обучение и подкрепа на ученици с увреден слух, съгласуван с директора на детската градина или на училището, в което се обучават децата и учениците с увреден слух.

Чл. 172. (1) Рехабилитаторите на слуха и говора в специалните училища за обучение и подкрепа на ученици с увреден слух може да работят с хоспитализирани деца и ученици с кохлеарни импланти и с лични слухови апарати в болнични заведения.

(2) Работата по ал. 1 включва следните дейности:

1. диагностика и рехабилитация на деца с увреден слух с кохлеарни импланти и с лични слухови апарати, хоспитализирани в болнични заведения. До втората година след имплантирането или според индивидуалното развитие на детето хоспитализирането става на всяка 5-6-а седмица. След втората година хоспитализацията е 2-4 пъти годишно;

2. ежедневна рехабилитация с продължителност 45-60 минути според индивидуалните потребности на детето;

3. диагностика на развитието на слуховото възприятие преди и след настройката на слуховия апарат или на кохлеарния имплант;

4. съдействие на аудиолозите по време на настройките на слухови апарати и кохлеарни импланти;

5. консултация и подкрепа на семейства на деца с увреден слух при установяване на увреждането на слуха;

6. консултации при слухопротезиране и при последващи посещения в болничното заведение.

Чл. 173. (1) За ресурсното подпомагане на децата и учениците с нарушено зрение или с увреден слух в детските градини по чл. 35 и в училищата чл. 38, ал. 1 и чл. 39, ал. 2, т. 1-3 от Закона за предучилищното и училищното образование специалните училища за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания осъществяват следните дейности:

1. ранно въздействие и ранна рехабилитация;

2. обучение по специалните учебни предмети;

3. слухово-речева рехабилитация за децата с увреден слух;

3. краткосрочни специализирани практически обучения за деца и ученици с нарушено зрение или с увреден слух;

4. подпомагане на деца и ученици с нарушено зрение или с увреден слух при овладяването на брайл или на жестава реч и на спецификата по отделните учебни предмети;

5. консултации на деца и ученици с нарушено зрение или с увреден слух и на техните родители/представители/лица, които полагат грижи за децата/директори на специализирани институции за деца или на социални услуги в общността;

6. краткосрочни специализирани практически обучения за учители от детските градини и училищата, в които се осъществява приобщаващо образование, и за ресурсни учители;

7. осигуряване на специалисти за участие в мобилните екипи за оценка на индивидуалните потребности на деца и ученици със сензорни увреждания в рамките на регионалния екип за подкрепа за личностно развитие;

8. осигуряване на специалисти за участие в мобилните екипи за извършване на оценка на индивидуалните потребности на деца и ученици със сензорни увреждания и за оказване на допълнителна подкрепа за личностно развитие в детските градини и училищата, където се обучават деца и ученици със сензорни увреждания;

9. провеждане на обучение на всички помощници на учителя, работещи с деца и ученици със сензорни увреждания;

10. разработване и осигуряване на специални дидактични материали, помагала, пособия и др. за подкрепа на обучението на деца и ученици с нарушено зрение или с увреден слух, както и учебници, помагала, материали с брайлов и уголемен плоскочетен шрифт и др. за приобщаващото образование на деца и ученици с нарушено зрение.

(2) Дейностите по ал. 1, т. 1-6 се провеждат по график, утвърден от директора на съответното специално училище за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания.

(3) Графикът по ал. 2 се съгласува с първостепенния разпоредител с бюджет, с директора на детската градина или училището, в което се обучават децата и учениците с нарушено зрение или с увреден слух, и с регионалното управление на образованието.

Чл. 174. (1) Рехабилитацията на слуха и говора като част от допълнителната подкрепа за личностно развитие на децата в детската градина и учениците в училището включва превантивна, диагностична, корекционно-рехабилитационна, компенсаторна и консултативна дейност, свързани със стимулиране на слуховата функция, развитие на речта, езика и комуникативните способности.

(2) В областта на превенцията се извършват следните дейности:

1. диагностика на артикулацията на децата в началото и в края на всяка учебна година;

2. провеждане на информационни и разяснителни дейности с учители и родители;

3. провеждане на пробна рехабилитация за деца и ученици с увреден слух, които не се обучават в специални училища, в периода от 1 до 15 септември и от 15 до 30 юни на всяка учебна година;

4. прилагане на основни процедури за ранно диагностициране с цел установяване на комуникативните, речевите и езиковите нарушения при увреден слух.

(3) В областта на диагностиката се извършват следните дейности:

1. провеждане на изследване на речта на децата и учениците от предучилищна и училищна възраст в началото на всяка учебна година;

2. регистриране на динамиката в речевото развитие на децата и учениците с увреден слух от всички предучилищни групи и от всички класове в последните 2 седмици на месец май на всяка учебна година. Изследването се провежда от рехабилитатор на слуха и говора, аудио-педагог, който обобщава данните и ги представя на заседание на педагогическия съвет в края на учебната година.

3. подбиране на адекватни методи, средства, материали и инструментариум за реализация на диагностиката.

(4) В областта на корекционно-рехабилитационната дейност се извършват следните дейности:

1. изготвяне на индивидуални програми за корекционно-рехабилитационна дейност за всички деца и ученици с увреден слух;

2. провеждане на групова или индивидуална корекционно-рехабилитационна дейност по утвърдени методики;

3. формиране на групите за корекционно-рехабилитационна дейност по вид на нарушението и степента на образование;

4. разработване на програми за участие на родителя/настойника/попечителя/представителя на детето/лицето, което полага грижи за детето, в корекционно-рехабилитационния процес и предоставяне на информация за индивидуалния процес на развитие на детето или ученика;

5. подбиране на адекватни методи, средства, материали и инструментариум за реализация на конкретна образователна корекционно-рехабилитационна дейност;

6. използване на нагледни и други дидактически и технически средства и материали за постигане на целите на дейността;

7. стимулиране на слуховите възможности на децата и учениците по подходящ начин.

(5) В областта на компенсаторната дейност се извършват следните дейности:

1. прогнозиране на очакваните резултати и изготвяне на план за корекционна и компенсаторна работа за всяко дете или ученик с увреден слух съобразно възрастовите му особености и потребности и степента на слуховата загуба;

2. адаптиране на детето или ученика към личния слухов апарат;

3. предоперативна и следоперативна интензивна рехабилитация на слуха и говора при кохлеарна имплантация;
4. провеждане на работа със звукоусилваща апаратура;
5. прилагане на специализиран софтуер за работа;
6. планиране и участие в програми за консултиране, наблюдение и работа за развитие на речта, както и в програми за развитие на деца с множество увреждания.

(6) В областта на консултативната дейност се извършват следните дейности:

1. запознаване на родителя/настойника/попечителя/представителя на детето/лицето, което полага грижи за детето, със същността на слуховите увреждания, както и с организацията на корекционно-рехабилитационния процес и с перспективите за развитие на детето или ученика;
2. консултиране на родителя/представителя на детето/лицето, което полага грижи за детето, за използването на различни подходи за преодоляване на последиците от слуховото увреждане;
3. мотивиране на родителя/представителя на детето/лицето, което полага грижи за детето, за активното включване в корекционно-рехабилитационния процес и за използването на дадените му практически насоки с цел оказване на съдействие на процеса;
4. оказване на методическа помощ на учителите на децата и учениците с увреден слух;
5. провеждане на специализирани обучения;
6. обучения на помощник-учителите;
7. консултиране по отношение изграждането на подкрепяща среда в детската градина или училището за децата и учениците с увреден слух;
8. използване на информационни и комуникационни технологии при провеждането на рехабилитацията на слуха и говора.

Раздел II

Условия и ред за организиране на обучението на деца и ученици със специални образователни потребности в паралелки и групи в центрове за специална образователна подкрепа и в социални услуги в общността

Чл. 175. (1) Центровете за специална образователна подкрепа функционират във връзка и взаимодействие с другите институции в системата на предучилищното и училищното образование, със специализираните институции за деца, със социалните услуги в общността, с родителите/представителите на децата/лицата, които полагат грижи за децата, и с обществото.

(2) Дейността на центъра по ал. 1 е насочена към:

1. подпомагане и консултиране на ранното оценяване на образователните потребности на децата, провеждана в детските градини, за превенция и ранна интервенция на обучителните им затруднения;

2. подпомагане и консултиране създаването на подкрепяща среда за обучение на децата и учениците със специални образователни потребности в детската градина и училището;

3. предоставяне на обучение, целящо социално приобщаване и постигане на независим и самостоятелен живот на децата и учениците със специални образователни потребности;

4. предоставяне на професионално обучение за придобиване на първа степен на професионална квалификация и/или за придобиване на квалификация по част от професия от ученици със специални образователни потребности;

5. предоставяне на допълнителна подкрепа за личностно развитие на деца и ученици със специални образователни потребности.

Чл. 176. (1) Допълнителната подкрепа за личностно развитие в центъра за специална образователна подкрепа включва:

1. консултативна работа с деца и ученици, с учители, с екипи за подкрепа за личностно развитие на деца и ученици в детските градини и училища, с родители/представители/лица, които полагат грижи за децата;

2. терапевтична и рехабилитационна работа с деца и ученици със специални образователни потребности.

(2) Допълнителна подкрепа за личностно развитие по ал. 1 се предоставя на деца и ученици със специални образователни потребности след оценка и по предложение от екипа за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика в детската градина или училището.

(3) Допълнителна подкрепа за личностно развитие по ал. 1 се осъществява от учители-специални педагози, психолози, логопеди, терапевти, рехабилитатори и други специалисти при необходимост.

(4) За предоставянето на допълнителна подкрепа за личностно развитие по ал. 1 на детето или ученика се изготвя план за подкрепа.

Чл. 177. (1) Децата и учениците със специални образователни потребности може да се обучават в център за специална образователна подкрепа, където се организират дейности, подкрепящи приобщаването и обучението на децата и учениците по чл. 195, ал. 1 от Закона за предучилищното и училищното образование.

(2) Центърът за специална образователна подкрепа не издава документ за завършване на клас, етап или за придобиване на степен на образование.

Чл. 178. Центърът за специална образователна подкрепа извършва:

1. диагностична, рехабилитационна, корекционна и терапевтична работа с деца и ученици, за които оценката на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование е установила, че съобразно образователните им потребности може да се обучават в център за специална образователна подкрепа;

2. педагогическа и психологическа подкрепа;

3. прилагане на програми за подкрепа и обучение за семействата на децата и учениците по т. 1;

4. обучение на деца и ученици по т. 1 в задължителна предучилищна и училищна възраст и професионално обучение за придобиване на първа степен на професионална квалификация и/или за придобиване на квалификация по част от професия.

(5) В центъра за специална образователна подкрепа може да се формират групи за общезитие при необходимост и при наличие на материална база в съответствие с държавния образователен стандарт за физическата среда и информационното и библиотечното осигуряване на детските градини, училищата и центрове за подкрепа за личностно развитие.

Чл. 179. (1) За осъществяването на диагностична, рехабилитационна, корекционна и терапевтична работа с деца и ученици, за които оценката на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование е установила, че съобразно образователните им потребности може да се обучават в център за специална образователна подкрепа, в центъра за специална образователна подкрепа със заповед на директора се създава координиращ екип.

(2) Координиращият екип по ал. 1 се ръководи от заместник-директора по учебната дейност, главен учител или друг специалист, определен със заповед на директора.

(3) Координиращият екип по ал. 1 извършва оценка, насочена към определяне на:

1. интелектуалното и познавателното развитие;
2. комуникативните умения;
3. моторно-двигателните умения;
4. уменията за самостоятелен и независим живот;
5. вида и начина на обучение в зависимост от потребностите на детето или ученика;
6. потенциалните възможности на детето или ученика;
7. необходимите специалисти за работа с детето и с ученика;
8. ролята на екипа, родителите/представителите на децата/лицата, които полагат грижи за децата, и педагогическите специалисти за подпомагане процеса на приобщаване на детето или ученика.

(4) Въз основа на оценката по ал. 1 за учениците със специални образователни потребности в центъра за специална образователна подкрепа се организира обучение по индивидуални учебни планове по чл. 95 от Закона за предучилищното и училищното образование и по индивидуални учебни програми, разработени от екипите за подкрепа за личностно развитие на учениците в училището и утвърдени от директора на училището.

(5) Обучението по индивидуалните учебни програми на ученик със специални образователни потребности се координира съвместно между координатора по чл. 7, екипите за подкрепа за личностно развитие в детските градини и училищата и координиращия екип в центъра за специална образователна подкрепа.

(6) На децата и учениците със специални образователни потребности в центъра за специална образователна подкрепа се осигурява педагогическа и психологическа подкрепа за:

1. оптимално развитие на силните страни и способностите;
2. коригиране и компенсиране на обучителните затруднения;
3. постигане на очакваните резултати от обучението;
4. стимулиране на цялостното развитие за успешна социална и професионална

реализация.

Чл. 180. (1) Обучението на деца и учениците с умствена изостаналост и множество увреждания до 18-годишна възраст може да се провежда в изнесени групи и паралелки в център за специална образователна подкрепа.

(2) Обучението на децата и учениците по ал. 1 може да се осъществява от специалистите на центъра за специална образователна подкрепа в изнесени групи и паралелки в социална услуга, която се предоставя в общността, и в специализирана институция за деца след предварително съгласуване с регионалното управление на образованието и със съответната дирекция „Социално подпомагане“.

Чл. 181. (1) Изнесените паралелки и групи на деца и ученици от детските градини и училищата по чл. 38 в центрове за специална образователна подкрепа се организират със заповед на директора на съответния център за специална образователна подкрепа по предложение на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование след разрешение на началника на регионалното управление на образованието.

(2) Изнесените групи и паралелки на деца и ученици от детските градини и училищата по чл. 38 се организират в социалните услуги в общността със заповед на кмета на общината по предложение на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование след разрешение на началника на регионалното управление на образованието.

(3) Насочването на децата и учениците за обучение в изнесените групи и паралелки се извършва след заявено желание на родителя и след становище на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование по предложение на екипа за подкрепа за личностно развитие в детската градина или училището.

(4) Предложенията по ал. 1 и 2 могат да се правят до 15 септември на съответната учебна година за първия учебен срок или до началото на втория учебен срок на съответната учебна година.

(5) Обучението на децата и учениците в групите и паралелките по ал. 1 се осъществява по индивидуални учебни планове, изготвени в съответствие с изискванията на чл. 95 от Закона за предучилищното и училищното образование и по индивидуални учебни програми.

(6) За извършеното обучение на децата и учениците в изнесените групи и паралелки и за обучението за придобиване на първа степен на професионална квалификация или за квалификация по част от професия директорът на съответния център за специална образователна подкрепа изготвя доклад-оценка за всяко дете или ученик в края на всеки учебен срок, в който отразява постиженията на учениците по индивидуалните учебни програми.

(7) Докладът-оценка по ал. 6 се изпраща на директора на детската градина или училището, от което е насочено детето или ученикът за обучение в център за специална образователна подкрепа, за издаване на удостоверение за завършен клас.

(8) За всеки ученик по чл. 120, ал. 7 от Закона за предучилищното и училищното образование, обучаван в център за специална образователна подкрепа и завършил VII клас, директорът на центъра изготвя доклад-оценка, който предоставя на училището за издаване на удостоверение за завършен клас, което дава право на ученика да продължи обучението си в VIII клас и на професионално обучение.

(9) За всеки ученик по чл. 120, ал. 7 от Закона за предучилищното и училищното образование, обучаван в център за специална образователна подкрепа и завършил X клас, директорът на центъра изготвя доклад-оценка, който предоставя на училището за издаване на удостоверение за завършен клас, което дава право на ученика да продължи обучението си в XI клас и на професионално обучение.

(10) Директорът на центъра за специална образователна подкрепа изготвя доклад-оценка до директора на училището за допускане на ученици, които се обучават в паралелки за професионално обучение, до държавни изпити по теория и практика на професията и специалността за придобиване на първа степен на професионална квалификация или за придобиване на квалификация по част от професия.

(11) След провеждането на държавни изпити по теория и практика на професията и специалността за придобиване на първа степен на професионална квалификация или за придобиване на квалификация по част от професия директорът на центъра за специална образователна подкрепа изпраща до директора на училището, от което идва ученикът, доклад-оценка за ученика, който успешно е положил държавните изпити, за издаване на свидетелство за първа степен на професионална квалификация или на удостоверение за придобита квалификация по част от професия.

Чл. 182. (1) Оценяването на постиженията по индивидуалната учебна програма на ученик със специални образователни потребности се осъществява в съответствие с чл. 118, ал. 4 от Закона за предучилищното и училищното образование.

(2) На учениците със специални образователни потребности, които се обучават по индивидуална учебна програма, се поставят оценки само с качествен показател, който може да са: "постига изискванията", "справя се" и "среща затруднения".

(3) Отчитането на резултатите от обучението по индивидуалната учебна програма се осъществява от специалистите в центъра за специална образователна подкрепа в съответствие със сроковете, определени в програмата.

Чл. 183. (1) Обучението на деца и ученици със специални образователни потребности в центъра за специална образователна подкрепа задължително се извършава от учител-специален педагог, подпомаган от втори учител-специален педагог и от други специалисти съобразно потребността на детето или ученика.

(2) Броят на учителите-специални педагози и на другите педагогически специалисти в центъра за специална образователна подкрепа се определя в зависимост от броя на децата и учениците със специални образователни потребности, от вида и броя часове за обучение и от дейностите за допълнителна подкрепа за личностно развитие.

(3) В центъра за специална образователна подкрепа може да бъде осигурен и помощник на учителя (помощник-възпитател), чиято дейност се определя с правилника за устройството и дейността на центъра за специална образователна подкрепа.

Чл. 184. (1) На деца в задължително предучилищно образование, както и на ученици, които са със специални образователни потребности и се обучават в детски градини по чл. 35 и в училища по чл. 38 от Закона за предучилищното и училищното образование, центърът за специална образователна подкрепа може да организира и да предоставя допълнителна подкрепа за личностно развитие чрез терапевтични и рехабилитационни дейности.

(2) Децата и учениците по ал. 1 се включват в групи за терапевтични и рехабилитационни дейности в центъра за специална образователна подкрепа.

(3) Включването на децата и учениците по ал. 1 в групи за терапевтични и рехабилитационни дейности се съгласува с първостепенния разпоредител с бюджет на центъра за специална образователна подкрепа.

Чл. 185. (1) Броят на децата и учениците в групите и паралелките в центъра за специална образователна подкрепа е 4-6 според образователните потребности, възможностите за социална адаптация и поведенческите особености на децата и учениците.

(2) Продължителността на учебните часове е 35 минути. Продължителността на междучасието е 10 минути, а на голямото междучасие – 30 минути. Седмичната натовареност на ученика е в зависимост от индивидуалния учебен план.

(3) Броят на децата и учениците в групите за терапевтични и рехабилитационни дейности и за занимания по интереси в центъра за специална образователна подкрепа е:

1. в групите за терапевтични и рехабилитационни дейности – психологическа подкрепа, логопедични занимания, арттерапия, кинезитерапия, трудотерапия и други – 3-6;

2. в групите за занимания по интереси – ателиета по интереси, музикални занимания, спортни занимания и други – 6-8.

(4) Индивидуалните терапевтични и рехабилитационни занятия на деца и ученици в центъра за специална образователна подкрепа се определят въз основа на оценката на координиращия екип по чл. 179 и се планират в плана за подкрепа.

(5) Продължителността на индивидуалните и груповите терапевтични и рехабилитационни занятия е 15-35 минути по преценка на съответния специалист и съобразно потребностите на децата и учениците, а на заниманията по интереси – 35 минути.

ДОПЪЛНИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 1. По смисъла на тази наредба:

1. „Група за обучение в център за подкрепа за личностно развитие и в Националния дворец на децата“ е група, която се формира с деца и ученици от една и съща или от различна възраст и която работи по обща програма за обучение.

2. „Масова проява в център за подкрепа за личностно развитие и в Националния дворец на децата“ е публична изява, в която участват деца и ученици от повече от една организационна педагогическа форма.

3. „Организационна педагогическа форма в център за подкрепа за личностно развитие и в Националния дворец на децата“ е форма на педагогическа работа със

самостоятелна програма за обучение в една от областите „Науки и технологии“, „Изкуства“, „Спорт“ с деца и ученици, разпределени в групи за обучение.

4. „План за обучение в център за подкрепа за личностно развитие и в Националния дворец на децата“ е план за обучение, който разпределя времето за обучение по брой седмици и брой часове седмично в рамките на учебната година по областите „Наука и технологии“, „Изкуства“, „Спорт“.

5. „Програма за обучение в център за подкрепа за личностно развитие и в Националния дворец на децата“ е авторска програма, която се утвърждава от директора на центъра за подкрепа за личностно развитие или на Националния дворец на децата и е съобразена с интересите, възрастта и степента на подготовка на децата и учениците.

6. „Публична изява в център за подкрепа за личностно развитие и в Националния дворец на децата“ е представяне на постигнатите резултати от заниманията по интереси на децата и учениците в съответните организационни педагогически форми.

7. „Разумни улеснения“ са всякакви необходими и подходящи модификации и приспособления, които не водят до непропорционално или неоправдано обременяване на околните, когато такива са необходими във всеки конкретен случай, за да се осигури на човека с увреждане признаването или упражняването на всички права и основни свободи наравно с всички останали съгласно Конвенцията за правата на хората с увреждания.

ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 2. Тази наредба се издава на основание чл. 22, ал. 2, т. 7 във връзка с ал. 7 от Закона за предучилищното и училищното образование и отменя Наредба № 1 от 23.01.2009 г. за обучението на деца и ученици със специални образователни потребности и/или с хронични заболявания, издадена от министъра на образованието и науката (ДВ, бр. 11 от 10.02.2009 г.; изм. и доп., бр. 59 от 04.08.2015 г., в сила от 04.08.2015 г.).

ПЛАН ЗА ОБУЧЕНИЕ

в центровете за подкрепа за личностно развитие и в Националния дворец на децата

I. ОБЛАСТИ:

1. Науки и технологии
2. Изкуства
3. Спорт

II. ГРАФИК НА ПРОЦЕСА НА ОБУЧЕНИЕ:

Начало на учебната година – 1 октомври

Ваканции: съгласно графика за учебното време и ваканциите, утвърден от министъра на образованието и науката.

III. РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЧАСОВЕТЕ ЗА ОБУЧЕНИЕ ПО ОБЛАСТИ

1. Област „Науки и технологии”

ПРОФИЛ	ПОСТОЯННИ ГРУПИ			
	I – IV клас	V – VII клас	VIII – X клас	XI – XII клас
	Брой седмици за обучение			
	30 – 32	30 – 34	30 – 36	30 – 36
	Брой часове за обучение			
Природо-математически	2 – 4	2 – 6	2 – 6	2 – 6
Екология и опазване на околната среда	2 – 4	2 - 6	2 – 6	2 – 6
Приложно-технически	2 – 4	2 – 4	2 – 6	2 – 6
Селскостопански	2 – 4	2 – 4	2 – 6	2 – 6
Хуманитарно-обществен	2 - 4	2 – 4	2 - 6	2 - 6

2. Област „Изкуства”

ПРОФИЛ	ПОСТОЯННИ ГРУПИ		
	I равнище	II равнище	III равнище
	Брой седмици за обучение		
	30 – 32	30 – 36	30 – 36

	Брой часове за обучение		
	2 – 4	2 – 6	4 – 6
Литературно творчество	2 – 4	2 – 6	4 – 6
Изобразително и приложно изкуство	2 - 4	2 - 6	4 – 6
Театрално изкуство	2 - 4	2 – 6	4 – 6
Танцово изкуство	2 – 4	2 – 6	4 – 6
Музикално изкуство	2 - 4	2 - 6	4 – 6
Кино и фотоизкуство	2 – 4	2 – 6	4 – 6

3. Област „Спорт”

ПРОФИЛ	ПОСТОЯННИ ГРУПИ		
	I равнище	II равнище	III равнище
	Брой седмици за обучение		
	30 – 32	30 – 36	30 - 36
	Брой часове за обучение		
Индивидуални спортове	3	4	4 - 6
Приложно-технически спортове	2 - 4	2 - 6	2 - 6
Колективни спортове	2 - 4	4	4 - 6
Отдых и туризъм	2 - 3	2 - 4	4 - 6
Игри	4	4	4 - 6
Кинезитерапия (ЛФК)	3	3	3

IV. ОБЯСНИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ:

1. С деца в предучилищна възраст се организират дейности, извън подготовката им за училище преди постъпването в първи клас, в групи по профили без равнища. Продължителността на работата е до 36 седмици със седмична заетост до 3 учебни часа. Определените за тях часове се включват в норматива на учителя.

2. За колективните спортове се формират групи от близки по възраст деца и ученици.

3. Обучението по кинезитерапия няма равнища. Групите се формират съобразно възрастта на децата и учениците, като в зависимост от нея се определя броят на седмиците за обучение.

4. Часовете, посочени в съответните графи в раздел III на настоящия план за обучение, определят минимална и максимална седмична заетост за организационните педагогически форми.

5. За областите „Изкуства” и „Спорт” под термина „равнище” се разбира: за I равнище – начинаещи и/или новопостъпили, за II равнище – постигнали определено ниво, за III равнище – напреднали и постигнали високо ниво.

ПРОЕКТ